

Ympäristötekoja työpaikalla

- opas ekotukitoimintaan

ekotuki

SISÄLLYS

JOHDANNOKSI3

1. EKOTUKITOIMINTA4

Ekotukitoiminnan lyhyt oppimäärä	4
Ympäristövastuu on toimintaa	5
Johdolta tukea	5
Kaikki mukaan	6
Muutos vie aikaa	6
Muutoksen perusta on oppiminen ...	6
Viesti sujuvasti	6
Motivointi on taitolaji	7
Verkostoidu	8

2. TOIMINTAOHJEITA9

Energiansäästö	9
Jätteen määrän vähentäminen ja lajittelu	14
Hankinnat	20
Ruoka	23
Liikenne ja liikkuminen	24

3. GLOBAALIT YMPÄRISTÖONGELMAT JA RATKAISUT28

Elämme yli varojemme	28
Ilmastonmuutos	28
Luontokato	29
Luonnonvarojen liikkakäyttö	30
Kemikalisoituminen	31
Otsonikato	31
Ratkaisuina kiertotalous ja kohtuutalous	32
Vinkkejä arkeen ja oman toiminnan suunnitteluun	32

Julkaisija: Helsingin kaupunki /

Kaupunkiympäristön toimiala

Julkaisuvuosi: 2021

Ulkoasu: Innocorp Oy

Piirroksat: Linda Saukko-Rauta

ISBN 978-952-331-925-7

Helsinki

JOHDANNOKSI

Ekotukitoiminta ja ekotukihenkilöverkosto on luotu edistämään työpaikkojen ympäristöasioita ja henkilöstön ympäristövastuullisuutta. Ekotukitoiminnan avulla organisaation ympäristö- ja ilmastotavoitteet voidaan jalkauttaa konkreettisiksi toimiksi ja käytännöiksi työntekijätasolla.

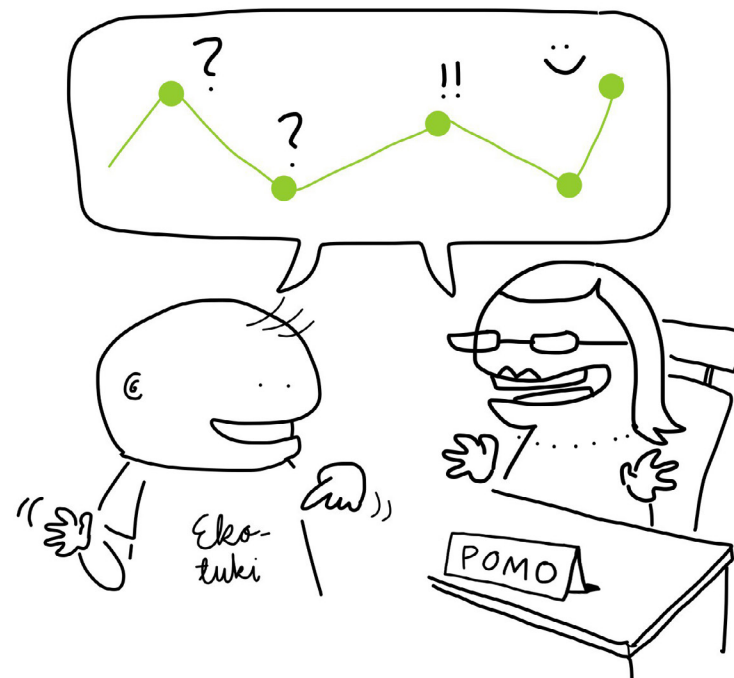
Jokainen meistä voi toimia ympäristövastuullisesti omassa työssään. Halua luonnonvarojen säästämiseen, kestävän elämäntavan omaksumiseen ja ilmastomuutoksen hillitsemiseen onkin, mutta emme välttämättä osaa tunnistaa työmme ympäristövaikutuksia. Toimintatapoja voi kuitenkin muuttaa ekologisesti kestävämmiksi. Muutos vaatii ennen kaikkea ympäristöasioiden tärkeäksi tunnustamista, tietoa ja valintojen tekemistä.

Tämä käsikirja tarjoaa ekotukihenkilöille tietoa ja keinoja ympäristövastuullisuuden edistämiseksi työpaikalla. Työntekijöinä meillä on mahdollisuus näyttää, että kestävä kehitys ja ympäristö eivät ole tärkeitä asioita vain periaatteessa, vaan myös käytännössä – ympäristövastuullisina tekoina. Ekotukihenkilönä olet avainasemassa, kun työpaikallasi luodaan uutta ympäristövastuullista toimintakulttuuria.

Käytännön asioiden muuttaminen ei välttämättä merkitse lisätyötä, vaan kyse on uusien tapojen opettelemisesta. Tietosi ja toimintasi ovat kannustimena ja toiminnallisena esimerkkinä muille.

Uusia tapoja kannattaa opetella ja ottaa käyttöön askel kerrallaan. Ympäristötiedon omaksuminen ja ymmärtäminen, ympäristötietoisuuden lisää-

tyminen ja ympäristövastuullisuuteen kasvaminen vievät aikaa. Ekotukihenkilöltä tämä vaatii opiskelua, itsensä ja muiden motivoimista, keskusteluja ja kannustamista sekä ohjausta valintojen tekemiseen ja jatkuvaan käytäntöjen parantamiseen. Käsikirja antaa sinulle eväitä ja edellytyksiä toimia ympäristötyön muutosvoimana omassa työyhteisössäsi.

1. EKOTUKITOIMINTA

Ekotukitoiminnan lyhyt oppimäärä

Ekotukitoiminnan tavoitteena on lisätä henkilöstön ympäristötietoisuutta ja jalkauttaa ympäristövas-
tuullisia käytäntöjä työpaikan arkeen. Ekotukiver-
kosto luodaan nimeämällä ja kouluttamalla ekotuki-
henkilöitä työyhteisöihin. Ekotukitoiminta aloitettiin
Helsingin kaupungissa vuonna 2006, minkä jälkeen
toiminta on levinnyt useisiin kuntiin ja organisaatioi-
hin eri puolilla Suomea.

Ekotukihenkilöt toimivat työyhteisönsä ympäristö-
vastuullisuuden muutosvoimana. He osallistuvat
organisaation ympäristökäytäntöjen suunnitteluun
yhdessä muun ympäristötiimin ja johdon kanssa.
Se voi tarkoittaa esimerkiksi ympäristöjärjestelmän
rakentamista ja toteuttamista. Yhteistyö ja verkos-
toituminen muiden ekotukihenkilöiden sekä avain-
henkilöiden, kuten kiinteistönhoitajan, kanssa on
tärkeää.

Ekotukihenkilöt kouluttautuvat oman yksikkön-
sä ympäristöasioiden tuntijoiksi ja kehittäjiksi sekä
opastavat ja innostavat työkavereita ympäristön
kannalta järkevämpiin toimintatapoihin. He ovat
avainasemassa, kun opetellaan tunnistamaan oman
työn ympäristövaikutuksia ja löytämään ympäristöä
vähemmän kuormittavia ratkaisuja.

Ympäristöasiat huomioon ottava toiminta tarkoi-
taa esimerkiksi sitä, että työpaikalla vähennetään
jätteen syntyä ja tehostetaan lajittelua, säästetään
energiaa, liikutaan ympäristöystävällisesti ja huomi-
oidaan ympäristönäkökulma työpaikalle tehtävissä
hankinnoissa, esimerkiksi valitsemalla ympäristö-
merkitty tuote. Usein toiminnasta syntyy myös ra-
hallisia säästöjä.

**Erilaiset ympäristöjärjestelmät
ovat ympäristöasioiden hallintaan
ja johtamiseen suunniteltuja
työkaluja. Ekotukitoiminta
tukee ympäristöjärjestelmien
tavoitteiden toteuttamista.**

Ekotukitoiminnan askeleet

1. Sitoudumme organisaationa ympäristövastuullisuuden edistämiseen.
2. Nimeämme ja koulutamme työyhteisöihimme ekotukihenkilöitä.
3. Tuemme ekotukihenkilöitä ja heidän työtään.
4. Selvitämme ympäristöasioiden tilan ja tunnistamme omat vaikutusmahdollisuutemme.
5. Säästämme energiaa ja vettä.
6. Vähennämme jätteen määrää, kierrätämme ja lajittelemme.
7. Huomioimme ympäristönäkökohdat hankinnoissa.
8. Edistämme kestävästä liikkumisesta.
9. Otamme ekotukitoiminnan huomioon suunnittelussa, toiminnassa ja arvioinnissa.
10. Varmistamme ekotukitoiminnan jatkuvuuden.

Ekotukihenkilönä:

Kouluttaudun oman työyhteisöni ympäristöasioiden tuntijaksi

- osallistun ekotukitoiminnan koulutuksiin
- muistan varata aikaa
- päivitän osaamistani
- kysyn neuvoa
- olen aktiivinen tiedonhankkija

Opastan ja motivoin työkavereita

- hyödynnän ekotukitoiminnan materiaaleja
- etenen rauhallisesti mutta määrätietoisesti
- huomioin erilaiset ihmiset
- teen selkeitä opasteita
- keskustelen ja olen itse esimerkkinä
- järjestän tietoiskuja
- kerron työyhteisölle edistysaskeleista

Teen yhteistyötä muiden ekotukihenkilöiden, ekotukitoiminnan koordinaattorin ja asiantuntijoiden kanssa

- osallistun tapaamisiin ja vierailuihin
- laitan ideat kiertoon
- kehitän toimintatapoja aktiivisesti
- osallistun yhteisiin projekteihin
- saan ja tarjoan vertaistukea

Selvitän työyhteisöni ympäristöasioiden tilan ja kehittämistarpeet

- teen **ekotukitoiminnan tilannekartoituksen**
- ideoin ja teen aloitteita
- haen johdon tuen
- teen yhteistyötä talon sisällä

Osallistun työyhteisöni ympäristötavoitteiden asettamiseen

- laadin tavoitteet ja toimenpiteet **ekotukitoiminnan toimintasuunnitelmaan** yhdessä esihenkilön ja työkavereiden kanssa
- otan ympäristöasiat esille kokouksissa
- osallistun organisaationi ympäristöohjelman toteuttamiseen
- osallistun konkreettisten ympäristömittareiden laatimiseen
- muistan selkeän työnjaon

 Ekotukitoiminnan tilannekartoitus- ja toimintasuunnitelmalomakkeet löydät täältä: www.ekotuki.fi/materiaalit

Ympäristövastuu on toimintaa

Ympäristövastuullinen käyttäytyminen edellyttää ympäristötietoisuutta. Ympäristötietoisuus tarkoittaa, että henkilö on tietoinen ympäristön tilasta ja ymmärtää oman toimintansa vaikutuksen ympäristöön. Hän tunnistaa oman vastuunsa ja vaikutusmahdollisuutensa ja pyrkii toimimaan sen mukaisesti.

Jotta osaisi toimia oikein, on oltava tietoinen vaihtoehtoisista toimintamahdollisuuksista. Tämä edellyttää aktiivista käytännön tilanteisiin liittyvien tietojen ja uusien toimintatapojen etsimistä ja opettelua. Tiedot ja taidot eivät kuitenkaan yksin riitä, vaan tarvitaan oikeaa asennoitumista ja tahtoa vaikuttaa.

Johdolta tukea

Ekotukitoiminta edellyttää, että koko organisaatio on sitoutunut ympäristövastuullisuuden edistämiseen ja toiminnalla on johdon tuki. Usein vasta johdon päätökset velvoittavat työntekijöitä toimimaan ja saavat koko työyhteisön sitoutumaan yhteisiin tavoitteisiin. Sitoutumista ympäristövastuuseen osoittaa aktiivinen ympäristöasioista viestiminen ja resurssien varaaminen ympäristötyölle.

Johdon tulisi osoittaa sitoutumisensa ympäristöasioihin myös käytännön esimerkillään, puheissa ja teoissa. Koulutus ja tiedonjako toimivat avainasemassa tässäkin asiassa.

Kaikki mukaan

Ekotukihenkilön tehtävänä on toimia organisaation silminä ja korvina ympäristöasioissa ja houkutella muu työyhteisö mukaan työpaikan ympäristötyöhön. Ekotukitoiminnan tavoitteena on, että mahdollisimman moni työntekijä sitoutuu ympäristövastuuseen ja ottaa vähemmän ympäristöä kuormittavat toimintatavat ja ajattelun osaksi työpaikan arkea. Tällöin kyse ei enää ole pelkästään julkilausumista ja ohjelmapapereista, vaan ympäristövastuullisesta työpaikasta.

Ihmiselle on tyypillistä vertailla suoritustaan ja toimintaansa muiden toimintaan. Jos oma panos koetaan mitättömäksi kokonaisuuden kannalta, saatetaan ajatella, ettei oikeastaan ole väliä, miten käyttäytyy. Kun tiedetään, että muutkin ovat omaksuneet uudet toimintatavat, ollaan valmiimpia toimimaan yhteisen tavoitteen puolesta.

Muutos vie aikaa

Ympäristöasenteiden muuttuminen ja uuden tiedon omaksuminen sekä vaihteellinen muutos ympäristövastuulliseksi organisaatioksi vievät aikaa.

Vanhoin tapojen ja tottumusten tilalle tarvitaan uusia toimintatapoja, joissa ympäristöarvot ovat keskeinen osa päätöksentekoa ja päivittäistä toimintaa. Paine arvojen ja toimintatapojen muutokseen saattaa aiheuttaa epävarmuutta ja jopa vastustusta, mikäli ympäristövastuullinen toiminta vaikuttaa kri-

tiikiltä aikaisempia työtapoja kohtaan. Työyhteisössä saatetaan myös vedota vaikutusten vähäisyyteen tai kiireeseen.

Muutosvastarinnan torjumiseksi on tärkeää saada työntekijät ymmärtämään toteutettavien toimenpiteiden tarpeellisuus. On hyvä selvittää, mitä ympäristöasioiden huomioiminen erilaisten työtehtävien kohdalla tarkoittaa, ja mikä merkitys uusilla käytännöillä on koko organisaation toiminnan ja sen ympäristövaikutusten kannalta. Kannattaa myös painottaa, että kyse on loppujen lopuksi yksinkertaisista arjen valinnoista.

Muutoksen perusta on oppiminen

Todellisen muutoksen perusta on oppiminen, joka johtaa ajattelun ja käyttäytymisen muuttumiseen. Pelkkä tieto ympäristöasioiden merkityksestä tai uudet ympäristöä vähemmän kuormittavat käytännöt eivät välttämättä erikseen riitä muutoksen syntymiseen. Tiedon ja uusien toimivien käytäntöjen yhdistäminen tukevat toisiaan.

Koulutuksen ja oppimisen avulla ylätasen tavoitteet voidaan muuttaa konkreettisiksi teoiksi. Koulutuksen tulisi olla käytännönläheistä ja suoraan työtehtäviin kytkettyä. Uusien toimintamallien opettelu kannattaa aloittaa mahdollisimman yksinkertaisista, selkeistä ja konkreettisista toimenpiteistä. Parhaimmillaan koulutuksen avulla pystytään osoittamaan oman toiminnan merkitys niin organisaation kuin laajempien ympäristökysymystenkin suhteen.

Koulutuksen on kosketettava koko henkilökuntaa, eikä vain niitä, joiden vastuulle ympäristöasiat suoraan kuuluvat. Yksittäisellä koulutustilaisuudella ei välttämättä saada kovin kauaskantoisia vaikutuksia aikaan, vaan koulutuksen on oltava jatkuvaa ja kytkeydyttävä työpaikan arkirutiineihin.

Ekotukihenkilönä voit itsekkin järjestää tietoiskuja ja kampanjoita esimerkiksi energiansäästöstä tai lajittelusta.

Hyvät käytännöt

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksessa ekotukihenkilöt perehdyttävät uudet työntekijät työpaikan ympäristöasioihin. Muutaman viikon kuluttua uuden työntekijän tai harjoittelijan aloittamisesta työpaikalla järjestetään Ekotukihenkilön kierros uudelle työntekijälle. Kierroksen aikana ekotukihenkilö käy uuden työntekijän kanssa läpi esimerkiksi työpaikan keskeiset lajittelupisteet ja taukotilojen lajittelukäytännöt.

Viesti sujuvasti

Uusien asioiden omaksumiseen tarvitaan tiedottamista, neuvontaa ja ohjausta. Ympäristöasioita kannattaa käsitellä usein ja näkyvästi, jotta ne huomataan. Säännöllinen tiedottaminen, asioiden jatkuva esilläolo ja tutuksi tuleminen osoittavat myös ym-

päristöasioiden merkittävyyden koko organisaation kannalta ja madaltavat sitoutumisen kynnyksiä.

Viestinnässä on hyvä muistaa, että ympäristöasioissa käytetty sanasto ei välttämättä ole kaikille työntekijöille tuttua. Sanoman selkeyteen ja ymmärrettävyyteen kannattaa kiinnittää erityistä huomiota.

Ympäristöasioista voi viestiä työpaikan arkisissa tilanteissa ja kanavissa, kuten kokouksissa, intranetissä, ilmoitustauluilla ja sähköpostin välityksellä. Tavoitteiden etenemistä kannattaa myös seurata säännöllisesti ja kertoa onnistumisista koko työyhteisölle.

Sähköisen tiedottamisen etuja ovat nopeus ja viestien pysyminen järjestyksessä ja yhdessä paikassa. Henkilökohtaisissa ja vuorovaikutteisissa tilanteissa on usein kuitenkin helpompi antaa osallistujille tietoa ja neuvoja ympäristötavoitteista ja niiden merkityksestä.

Tehokkainta viestintä on, jos ollaan kasvokkain ja pienissä ryhmissä. Esimerkiksi niin sanottu ympäristökävely, jossa käydään läpi työpaikan lajittelumahdollisuudet ja energiansäästökäytännöt, jää hyvin uuden työntekijän mieleen. Myös tutustumiskäynneillä muihin osastoihin tai organisaatioihin oppii paljon. Asiantuntijan vierailu voi tuoda intoa käytännön toimintaan tai auttaa ymmärtämään laajoja kokonaisuuksia.

Yhteiset kokoukset tarjoavat hyvän mahdollisuuden ympäristötiedon välittämiseen. Esimerkiksi tiimipalavereissa aiheena voi olla säännöllisesti ekotukitoiminnan tavoitteiden eteneminen tai tietoisuuden ajankohtaisista asioista.

Toimintaohjeet jokapäiväisiin arkikäytäntöihin, kuten jätteiden lajitteluun, kannattaa laittaa selkeästi näkyviin esimerkiksi lajitteluastioiden viereen ja intranettiin. Työkavereita on hyvä muistuttaa uusista käytännöistä henkilökohtaisesti, tiimipalavereissa ja yhteisissä viestintäkanavissa. Muista hyödyntää myös ekotukitoiminnan uutiskirjeiden tarjoamat vinkit.

Vinkkejä ympäristöasioista viestimiseen:

Käytä selkeää kieltä

- mieti, kenelle viesti on suunnattu
- käytä havainnollisia ilmauksia
- jos käytät vieraita sanoja ja käsitteitä, selitä ne tavallisella arkikielellä
- lyhyt ja persoonallinen tyyli on usein vaikuttavinta

Tee viestistä kiinnostava

- kerro tärkein asia ensin
- aloita tutulla asialla, ongelmalla, esimerkillä tai väitteellä
- käytä konkreettisia ja havainnollisia esimerkkejä
- lisää kirjalliseen viestiin kuvia ja hyödynnä ekotukitoiminnan logoa
- jätä pois irralliset yksityiskohdat ja kuulijaa/lukijaa hämäävät maininnat
- älä unohda huumoria

Motivointi on taitolaji

Edellytyksenä uusiin toimintamalleihin sitoutumiseen on motivoituminen. Motivoituminen ja motivointi ovat taitolajeja niin yksilön kuin ryhmänkin toiminnassa. Motivoituminen vaatii asioiden ymmärtämistä, omaksi ottamista ja yhteistä hyväksymistä.

Motivaatio lähtee yhteisestä selkeästä tavoitteesta, jolla on vahva johdon tuki. Myös vastuu motivoi. Työyhteisössä yhdessä keskustelu ja tekeminen sekä yhteisen kielen ja päämäärän löytyminen voivat johtaa uuteen toimintakulttuuriin sitoutumiseen. Kun koko työyhteisö uskoo yhteiseen päämäärään ja tietää olevansa siitä osaltaan vastuussa, voi muutos tapahtua.

Työpaikan ilmapiiriä voidaan muokata tiedotusta parantamalla, luomalla ympäristövastuulliselle toiminnalle entistä paremmat puitteet ja kannustamalla ihmisiä toimintaan. Myös erilaisten ympäristötempausten ja leikkimielisten kilpailuiden avulla voidaan nostaa työpaikan me-henkeä ja edistää omatoimisuutta omaan työhön liittyvissä ympäristöasioissa, etenkin kun ne tapahtuvat henkilökunnan omasta aloitteesta ja heidän ehdoillaan. Esihenkilöt mahdollistavat erilaiset tempaukset huomioimalla ne työsuunnittelussa.

Palkitseminen ja palkitsemisjärjestelmien kehittäminen ovat hyviä väyliä ympäristövastuullisen toiminnan edistämiseen. Kannattaakin selvittää, onko tulospalkkiossa ympäristötavoitteita tai huomioidaanko ympäristöasioiden edistäminen muussa palkitsemisessa. Yksikkökohtaiset palkkiot ja tunnustukset edistävät yhteistyötä, koska ne usein edellyttävät tiedon ja osaamisen jakamista.

Kulttuurin muutoksen kannalta taloudellista palkitsemista tärkeämpänä pidetään yleensä koko organisaation laajuista julkista sitoutumista. Julkisuus lisää työntekijöiden tietoisuutta organisaation saavutuksista ympäristöasioissa. Julkiset tunnustukset kertovat ympäristöasioiden merkityksestä organisaatiossa ja lisäävät työntekijöiden motivaatiota ympäristöasioiden huomioimiseen omassa työssään.

Kun haluat vaikuttaa, muista

- Esitellä asia selkeästi.
- Tuoda esille selkeät perustelut.
- Olla antamatta periksi.
- Kuunnella toisia.
- Antaa positiivista palautetta, innostaa ja kiittää.
- Olla joustava, mutta päättäväinen.

Hyvät käytännöt

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan Ilmianna työpaikan ekoteko! -kampanja motivoi ja kannustaa työntekijöitä ympäristövastuullisiin toimintatapoihin. Käytännössä toimialan ympäristötyöryhmä kerää vuosittain työyhteisöiltä arjen ekotekoja, joita kootaan ideapankkiin ja joista parhaat palkitaan. Kampanja on tarkoitettu toimialan koko henkilöstölle. Kampanja on nostanut esiin useita esimerkkejä kestävästä ratkaisusta työn arjessa, kuten pestävät ruokalaput seniorikeskuksen asukkaille ja yhteisöpuutarha mielenterveyskuntoutujille.

Verkostoidu

Ekotukitoiminnan koulutukset, työpajat ja muut tapaamiset tarjoavat ekotukihenkilöille mahdollisuuksia verkostoitua ja vaihtaa kokemuksia. Ekotukitoiminnan organisaatiokohtaiset koordinaattorit toimivat yhteyshenkilöinä ekotukihenkilöille ja tarjoavat neuvontaa, koulutusta sekä tukea viestintään ja kampanjointiin. Suomen ekotukitoiminnan koordinaattorit ovat säännöllisesti yhteydessä toisiinsa hyvien käytäntöjen jakamiseksi ja toimintamallin kehittämiseksi.

Ekotuen nettisivut toimivat osoitteessa www.ekotuki.fi. Sivuilta löytyy paljon tietoa, hyödyllistä viestintämateriaalia, työkaluja ja laskureita, tietoa ajankohtaisista kampanjoista sekä yhteystietoja.

Ekotukitoimintaa kannattaa seurata myös sosiaalisessa mediassa:

www.facebook.com/Ekotukitoiminta

www.instagram.com/ekotukitoiminta

www.twitter.com/ekotuki

2. TOIMINTAOHJEITA

Energiansäästö

Tavoitteena energiatehokkuus

Energiatehokkuuden kehittäminen on kustannustehokas tapa pienentää kasvihuonekaasupäästöjä ja muita energiantuotannon ympäristövaikutuksia.

Suomen energiatehokkuustavoitteet ovat linjassa EU:n kulloistenkin tavoitteiden kanssa. Energiatehokkuuden parantamista edistetään Suomessa muun muassa vapaaehtoisten energiatehokkuussopimusten avulla. Sopimustoiminta kattaa kunta-alan, elinkeinoelämän (teollisuus, energia-ala, yksityinen palveluala), kiinteistöalan, öljyalan, liikenteen ja maatalouden. Sopimukseen liittyneet yritykset ja yhteisöt asettavat omat energiatehokkuustavoitteensa, toteuttavat niiden saavuttamiseksi tarvittavia toimenpiteitä ja raportoivat vuosittain toimenpiteiden toteutumisesta.

Säästetään energiaa

Energiansäästöllä tarkoitetaan sähkön, lämmön, polttoaineiden ja lämpimän veden käyttöön liittyvää säästöä. Energiansäästö toteutuu energiankäyttöä

tehostamalla, turhaa kulutusta karsimalla sekä sähkö- ja lämpöhäviöitä minimoimalla.

Palvelu- ja toimistorakennuksissa sähköä kuluu mm. sisävalaistukseen, tietokoneisiin, tulostimiin, kopiokoneisiin ja muihin verkkovirtaan kytkettyihin laitteisiin, LVI-laitteisiin sekä keittiölaitteisiin. Työntekijät voivat vaikuttaa erityisesti sähkönkäyttöön optimoimalla valojen käyttöä, sulkemalla laitteet ja tarkkailemalla sekä säätämällä sisäilman lämpötilaa.

Energiansäästövinkkejä:

Lämmitys

- Hanki työpaikalle lämpömittareita ja seuraa lämpötiloja. Sopiva sisälämpötila on 20-22 astetta. Ilmoita poikkeamista kiinteistöhuollosta vastaavalle henkilölle. Yhden asteen lasku lämpötilassa vähentää energiankulutusta viisi prosenttia.
- Älä sijoita huonekaluja patterin eteen.
- Hyödynnä termostaatteja.
- Tarkista ikkunoiden tiivisteet ja ilmoita mahdollisista huoltotarpeista kiinteistöhuollosta vastaavalle henkilölle.

- Tuuleta nopeasti ristivedolla, mikäli ilmastointi sallii sen.
- Vähennä jäähdytyksen tarvetta kesäisin käyttämällä verhoja/sälekaihtimia aurinkoisella säällä ja tuulettamalla varjon puolelta.

Valaistus

- Jos et tarvitse valoa huoneessa, sammuta se.
- Hyödynnä luonnonvaloa tilojen valaistuksessa ja käytä led-lamppuja.
- Kartoita, onko työpaikalla käytössä tarpeettomia lamppeja. Esimerkiksi käytävätiloissa riittää usein vähempikin valaistus.
- Pyyhi pölyt valaisimista ja lampuista.
- Mieti, onko välttämätöntä valaista koko tila vai riittäisikö työpistevalaisin.

Sähkölaitteet

- Ota selvää laitteiden energiansäästöasetuksista ja käytä niitä.
- Huolehdi sähkölaitteiden kunnosta ja oikeasta käytöstavasta.
- Jos et tarvitse laitetta, sammuta se.
- Sammuta tietokoneen näyttö lyhyidenkin taukojen ajaksi.
- Sulje laitteet päävirtakytkimestä, valmiustila kuluttaa energiaa.
- Pidä huolta, että laitteet sammutetaan öisin ja viikonloppuisin. Merkitse selvästi ne laitteet, joiden on oltava yötä päivää päällä.
- Älä jätä kännykän tai kannettavan tietokoneen latureita pistorasioihin, sillä ne kuluttavat sähköä myös ilman ladattavaa laitetta.
- Sammuta kahvinkeitin, kun kahvi on valmista ja siirrä kahvi termoskannuun.
- Seuraa kylmälaitteiden lämpötiloja ja huolehdi säännöllisestä sulatuksesta.

Tiesitkö, että kahvinkeitin voi kuluttaa tunnissa saman verran sähköä kuin jääkaappi vuorokaudessa?

Sähkönkulutuksen hillitseminen ei ole ainoa hyvä syy sammuttaa turhaan päällä olevia laitteita. Päällä olevat sähkölaitteet ovat myös paloturvallisuusriski ja nostavat sisälämpötilaa tarpeettomasti.

Laitehankinnat

- Mieti hankinnan tarpeellisuutta ja monitoimisuutta.
- Hanki käyttötarkoituksen mukaan mitoitettut laitteet.
- Hanki laitteistoja, joille on saatavilla säännöllinen huolto.
- Huomioi hankinnoissa laitteiden energiatehokkuus.

Kiinteistöhuollon toimenpiteet

- Lasketaan työpaikan lämpötilaa viikonlopuksi ja juhlapyhien ajaksi, mikäli mahdollista.
- Huolehditaan lämmitys- ja ilmanvaihtolaitteiden kunnosta ja oikeasta toiminnasta.
- Seurataan lämmönkulutusta säännöllisesti.
- Selvitetään mahdollisuudet valaistuksen ja vesihanojen automatisointiin.

Viesti ja välitä!

- Ilmoita huoltoyhtiölle tai kiinteistön omistajalle ilmanvaihto-ongelmista, lämpövuodoista, vuotavista vesikalusteista, rikkoutuneista laitteista ym. välittömästi.
- Kerro työtovereillesi ja esihenkilöllesi, miksi energiatehokkuuteen kannattaa panostaa.
- Laita energiansäästövinkit esille.
- Ota vastuu työtiloista ja energiansäästöä työpaikalla!

Kaikki mukaan kampanjoiden avulla

Energiansäästöviikkoa vietetään Suomessa vuosittain lokakuun alussa viikolla 41. Energiansäästöviikko tarjoaa tietoa suomalaisten energiankäytöstä ja keinoista tehostaa energiankulutusta sekä saavuttaa säästöjä työpaikoilla, kouluissa, liikenteessä ja kotona. Energiansäästöviikko on hyvä tapa saada työkaverit innostumaan energiansäästöä. Viikon aikana voi järjestää esimerkiksi tietoisuuksia energiansäästöä ja hyödyntää viestinnässä kampanjaviikon tarjoamat valmiit materiaalit. Kampanjoita voi keksiä myös itse!

Lue lisää: [Energiansäästöviikko](#)

Mihin 1 kWh sähköä riittää?

■ Led-lamppu (11W)	90 tuntia
■ Jääkaappipakastin	24 tuntia
■ Televisio	17 tuntia
■ Pöytätietokone	5 tuntia
■ Astianpesukone	2 tuntia
■ Suihku	2 minuuttia

Lähde: Helen Oy

Hyvät käytännöt

Vantaan kaupungin Säästäsäästä-kampanjassa osallistujat sitoutuvat omilla toimillaan vähentämään sähkönkulutusta kiinteistössään kampanjakauden ajan. Osallistujat saavat kampanjan aikana tukea sähkönsäästötyöhön kaupungin omilta asiantuntijoilta. Vuosittain järjestettävä kampanja on avoin kaikille Vantaan kaupungin yksiköille. Kampanjakauden päättyessä sähkönsäästöön osallistuneet yksiköt saavat 50 prosenttia kampanjan aikana säästetyn sähkön rahallisesta arvosta omaan käyttöönsä. Tuettu sähkönsäästökampanja perustuu laajemmallekin Suomessa levinneeseen 50-50 energiansäästömenetelmään.

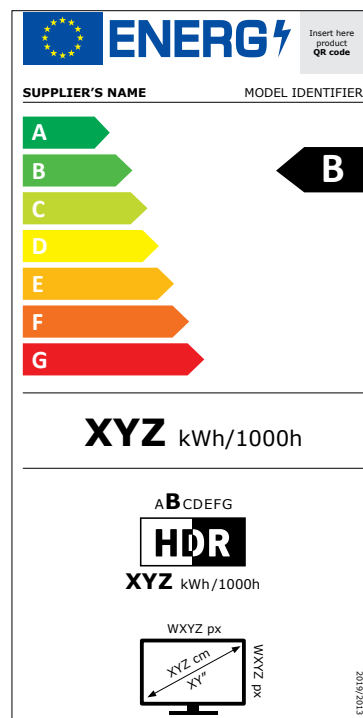
Energiamerkit

EU-maissa yhtenäisen **energiamerkin** antaa luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa kotitalouslaitteiden energiankulutuksesta ja pyrkii ohjaamaan kuluttajia hankkimaan energiatehokkaampia tuotteita. Energiamerkintä on uudistunut vuonna 2021. Energiamerkintävaatimukset koskevat niitä tuoteryhmiä, joista on säädetty tuoteryhmäkohtainen toimeenpanosäädös.

Lue lisää: [Energiamerkintä](#)

Henkilöautojen energiamerkintä tarjoaa autonostajan käyttöön jokaisen uuden automallin vertailukelpoiset polttoaineenkulutus- ja päästötiedot. Merkinnän käyttö Suomessa on vapaaehtoista mutta suositeltavaa.

Lue lisää: [Henkilöautojen energiamerkintä](#)

Energiatodistus on työkalu rakennusten energiatehokkuuden vertailuun ja parantamiseen myynti- ja vuokraustilanteissa. Todistus sisältää myös ammattilaisten laatimia säästösuosituksia, joiden avulla voi parantaa energiatehokkuutta.

Lue lisää: [Energiatodistus](#)

ENERGIATODISTUS

Rakennuksen nimi ja osoite:

Rakennustunnus:

Rakennuksen valmistusvuosi:

Rakennuksen käyttötarkoitusluokka:

Todistustunnus:

Energiatodistus

A B C D E F G

Rakennuksen laskennallinen kokonaisenergiankulutus (E-luku)

kWh / (m²vuosi)

Todistuksen laatija:

Yritys:

Allekirjoitus:

Todistuksen laatimispäivä:

Viimeinen voimassaolopäivä:

Energiatodistus perustuu lakiin rakennuksen energiatodistuksesta (50/2013).

TCO on kansainvälinen kestävän kehityksen sertifikaatti IT-tuotteille. Sen kriteerit koskevat tuotteen koko elinkaaren aikaisia ympäristövaikutuksia, tuotantolaitosten yhteiskuntavastuuta ja sosiaalisia oloja. Valmistajien täytyy huomioida raaka-aineiden lisäksi esimerkiksi vaatimukset tuotteen käyttöiän pidentämisestä ja materiaalien kierrättämisestä.

Lue lisää: [TCO Development](#)

EKOenergia

EKOenergia on kansainvälinen ympäristömerkki uusiutuvalle sähkölle ja uusiutuvalle kaasulle. EKOenergia-merkitty energia on aina 100% uusiutuvaa. Lisäksi EKOenergia-merkityn energian tulee täyttää ympäristöjärjestöjen hyväksymät kestävyyskriteerit.

Lue lisää: [EKOenergia](#)

Hyvät käytännöt

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen ekotukitiimi teki kiinteistössä energiakatselmuksen osana energiansäästösuunnitelman laadintaa. Katselmuksessa kartoitettiin, onko tiloissa turhaa valaistusta päivisin tai ilta- ja yöaikaan, sammutetaanko toimistolaitteet yöksi, onko käytössä turhia laitteita ja mikä on toimistotilojen lämpötila. Katselmuksessa käytettiin apuna sähkönkulutusmittareita ja lämpömittareita. Katselmuksen perusteella virastolle laadittiin energiansäästösuunnitelma.

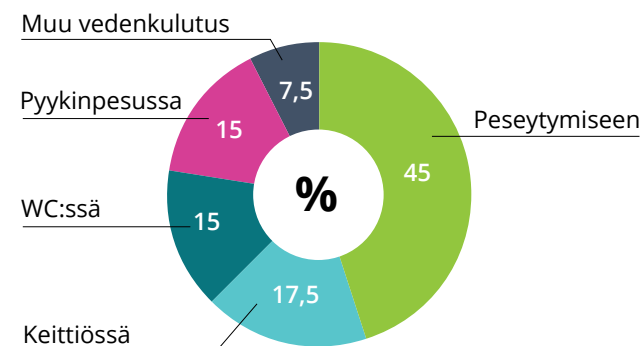
Osana energiansäästösuunnitelmaa virastossa käynnistettiin energiansäästökampanja, jolla pyrittiin sitouttamaan koko henkilöstö mukaan säästötalkoisiin. Henkilöstölle tehtiin toimintatapoja koskeva kysely ennen ja jälkeen kampanjan. Viimeisen poistujan muistilistoja kiinnitettiin näkyville paikoille viraston kahvihuoneisiin, kokoushuoneisiin ja ulko-oviin. Viraston energiansäästösuunnitelma myös esiteltiin jokaisen yksikön kokouksessa kampanjan aikana. Kampanjan aikana viraston kokonaisenergian kulutusta saatiin vähennettyä peräti yhdeksän prosenttia ja koko henkilökunta palkittiin runsaammilla herkuilla joulukahvitilaisuudessa.

Käytä vettä kohtuudella

Lämpimän veden säästö on merkittävä ilmastoteko, koska se pienentää huomattavasti energiankulutusta. Myös kylmän veden järkevä käyttö kannattaa. Ympäristökuormitus vähenee, kun raakaveden hankinta, vedenpuhdistus ennen käyttöä ja käytön jälkeen, siinä tarvittavien kemikaalien määrä sekä veden pumppaukseen kuluvan energian määrä vähenevät.

Kodin energiankulutuksesta noin viidesosa kuluu käyttöveden lämmittämiseen. Suomalainen kuluttaa keskimäärin 120 litraa vettä asukasta kohden vuorokaudessa, mutta vaihtelu on suurta: toiset pärjäävät jopa hieman vajaalla 50 litralla, toiset kuluttavat kuusinkertaisen määrän.

Vedenkulutus kotitalouksissa jakautuu seuraavasti:

Lähde: Motiva

Vedensäästövinkejä:

- **Seuraa vedenkulutusta**, niin huomaat vedenkulutuksen muutokset ja mahdolliset vuodot hyvissä ajoin.
- **Älä lotraa suihkussa.** Peseytymisen kannalta lyhyt suihku on yhtä hyvä kuin pitkä. Hanan sulkeminen saippuoinnin ja shampoon levityksen ajaksi säästää paljon vettä. Vaihda vanha suihkun suutin uuteen vettä säästävään ja pienennä liian suuri paine.
- **Tiskaa taloudellisesti.** Jos peset astioita käsin, älä juoksuta vettä, vaan pese astiat altaassa. Jos käytät astianpesukonetta, pese täysiä koneellisia, koska silloin vettä ja energiaa käytetään mahdollisimman tehokkaasti. Käytä koneiden säästö-, pika- ja vajaatäyttöohjelmia. A-energialuokan kodinkoneet kuluttavat kaikkein vähiten vettä ja sähköä.
- **Pienennä virtaamaa** paineenalennusventtiilillä tai kalustekohtaisella virtaamarajoittimella, mikäli vettä tulee liikaa.
- **Korjauta vuotava hana ja WC-istuin.** Yksi tippumalla vuotava vesihana voi lisätä vedenkulutusta jopa 30 m³ vuodessa ja aiheuttaa kiinteistölle noin 70 euron lisän vuotuisen vesilaskuun.
- **Hanki säästeliäs WC-istuin.** Kylpyhuonekalusteita uusiessa suosi wc-istuimia, joissa huuhteluveden määrää voidaan säätää. Ne kuluttavat vain 2-4 litraa vettä/huuhtelu. Vanhimmat wc-istuimet kuluttavat yli kymmenen litraa vettä huuhteluun, hieman uudemmat noin 6 litraa/huuhtelu.

Havaittava vuoto	Vuoto vuodessa	Vuotokohdan koko	Lisäkustannus
tiheä tippavuoto	30 m ³	ompelulanka	75 €
ohut vesivirta	300 m ³	parsinneula	750 €
WC:n jatkuva vuoto	3 000 m ³	tulitikku	7 500 €
jatkuva vesivirta	30 000 m ³	lyijykynä	75 000 €

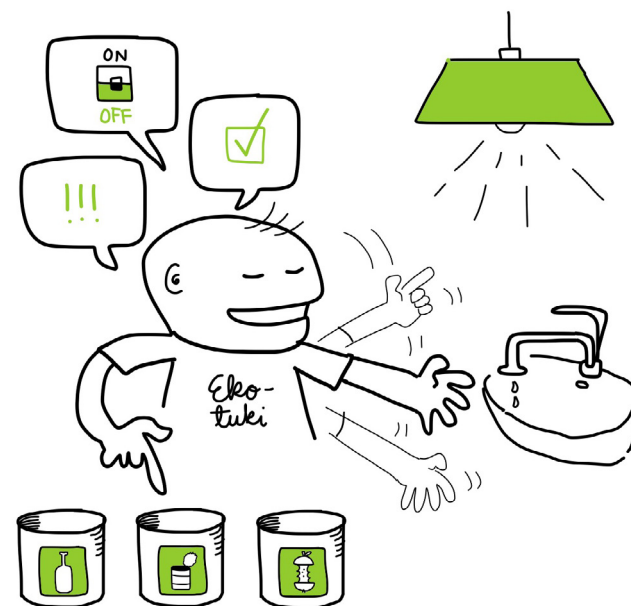
Lähde: Motiva. Taulukossa esitetyt luvut ovat suuntaa antavia, lisäkustannuksen suuruus vaihtelee todellisuudessa muun muassa sen mukaan, onko kyseessä lämmin vai kylmä vesi.

Viemärietiketti

Käytä vessanpönttöä vain siihen mihin se on tarkoitettu ja hanki vessaan oma roskis. Pönttöön heitetty roskat ja sinne kaadettu rasva tukkivat putkistoja aiheuttaen monenlaisia ongelmia ja kuluja. Pönttöön heitetty ruoantähteet kasvattavat viemäreissä ruokailevia rottakantoja. Pöntön kautta viemäriin päässeet vaaralliset, hitaasti hajoavat kemikaalit voivat päätyä Itämereen.

Viemäriin saa laittaa vain:

- vessapaperia, virtsaa, ulostetta ja niiden huuhteluvettä
- astian- ja pyykinpesuvettä
- peseytymisessä ja siivouksessa käytettyä vettä

Jätteen määrän vähentäminen ja lajittelu

Miksi vähentää jätteen määrää?

Jätehuollon kehittämistä ohjaavat jätelaki ja jätelainsäädäntö. Jätelaissa määritellään jäte aineeksi tai esineeksi, jonka jätteen haltija on poistanut tai aikoo poistaa käytöstä. Jätelain etusijajärjestyksen mukaan kaikessa toiminnassa on ensisijaisesti vähennettävä jätteen määrää ja haitallisuutta. Jos jätettä syntyy, se pitää valmistella uudelleenkäyttöä varten tai toissijaisesti kierrättää materiaalina. Jos tämä ei ole mahdollista, jäte voidaan hyödyntää energiana. Jos jätettä ei voi polttaa, sille tulee järjestää turvallinen loppusijoitus.

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa syntyi vuonna 2019 yli 3,1 miljoonaa tonnia yhdyskuntajätettä. Jätteiden energiahyödyntäminen on vuodesta 2012 asti ollut merkittävin yhdyskuntajätteen käsittelymuoto. Tavoitteena on kuitenkin nostaa jätteiden materiaalien kierrätysastetta aina 65 prosenttiin vuoteen 2035 mennessä. Vuonna 2019 jätteiden materiaalienhyödyntämisen osuus oli 43 prosenttia. Vuodesta 2016 voimaan tulleen orgaanisen jätteen kaatopaikkakiellon takia yhdyskuntajätettä ei juuri enää viedä kaatopaikoille. Vuonna 2019 kaatopaikkasijoituksen osuus oli alle prosentin.

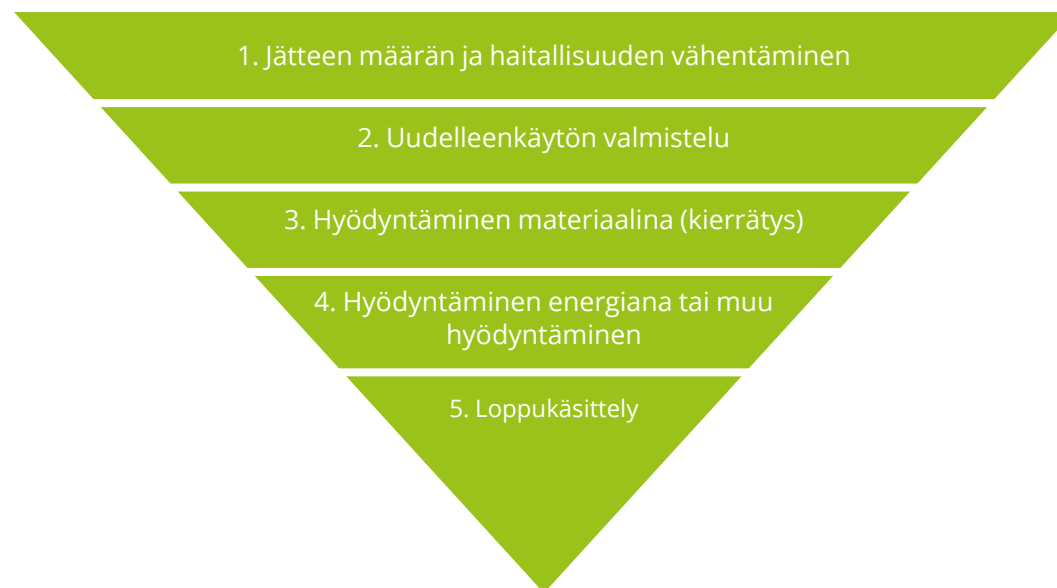
Pääkaupunkiseudulla vuonna 2019 tehdyn selvityksen mukaan kotitalouksien sekajätteestä noin 36 % on biojätettä, joka oikein lajiteltuna voitaisiin ohjata biokaasun ja kompostimullan tuotantoon. Sekajätteen seassa on biojätteen lisäksi paljon muutakin lajittelukelpoista jätettä, kuten muovipakkauksia, keräyspaperia, -pahvia ja kartonkipakkauksia. Pääkaupunkiseudun sekajätteen koostumustutkimuksen tulosten mukaan sekajätteeseen laitetusta jätteestä 76

% olisi voitu kierrättää materiaalina. Sekajätteessä oli myös jonkin verran vaarallisia jätteitä.

Tärkein tavoite ympäristön kannalta on jätteen määrän vähentäminen. Jätteen määrän vähentämisellä tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, joiden ansiosta jätettä ei synny lainkaan. Paras keino jätteen määrän vähentämisessä on turhan kulutuksen välttäminen.

Jätelain etusijajärjestys

Jätehuollon periaatteena on niin sanottu etusijajärjestys.

Vähennetään paperinkulutusta

Yksi tärkeä teko erityisesti toimistoissa on paperinkulutuksen vähentäminen. Paperin valmistus kuormittaa voimakkaasti ympäristöä. Kulutusta vähentämällä ja paperia uusiokäyttöön keräämällä säästyy puuta ja energiaa. Digitalisaation voimakas kasvu on romahduttanut paperin kulutuksen, ja myös toimistotyöskentelyssä on kuljettu jo pitkään kohti paperitonta toimistoa.

Paperinsäästövinkejä:

- Tulosta ja kopioi vain tarpeellinen.
- Asenna kaksipuolisuus oletusarvoksi tietokoneeseesi.
- Ota ensin yksi harjoituskopio ja varmistu tuloksesta.
- Opettele käyttämään turvatulostusta. Sen avulla tulostuksen tai osan siitä voi vielä perua tulostimella.
- Käytä virheelliset kopiot ja tulosteet uudelleen tulostimessa, muistilappuina tai suttupaperina.
- Käytä sisäisessä postissa uudelleen käytettäviä kuoria tai vanhoja kirjekuoria.
- Peru työpaikallenne turhaan tulevat lehdet ja mainokset.
- Lue lehdet työpaikan lehtikierrossa tai lehtikirjastossa.
- Ilmoita taloushallintoon, että sinulle riittää sähköinen versio palkkalaskelmasta.

- Suosi sähköistä tiedonsiirtoa ja arkistointia.
- Vältä moninkertaista arkistointia.
- Käytä kokouksissa datatykkiä ja lähetä kokouskutsut, esityslistat ja pöytäkirjat sähköisesti.
- Arvioi tarkasti kopio- ja painosmäärät ja ota tarvittaessa lisää.
- Seuraa paperinkulutusta.
- Valitse ympäristömerkitty tai uusiopaperi.
- Kerro työkavereille paperinsäästöstä ja laadi näistä vinkeistä ohjeet näkyvälle paikalle.

Jätehuollon vastuut

Jätehuollon järjestämisestä vastaa jätelain mukaan ensisijaisesti jätteen haltija, kuten yksityinen henkilö, kiinteistön haltija tai yritys. Tästä pääsäännöstä poiketen kunnilla sekä eräiden tuotteiden valmistajilla ja maahantuojilla on myös osaltaan vastuu jätehuollon järjestämisestä.

Kunnan vastuut

Kuntien tulee järjestää asumisessa syntyneen jätteen ja maatalouden vaarallisen jätteen hyödyntäminen ja käsittely. Lisäksi kunnan on huolehdittava julkisen hallinnon ja palvelutoiminnan sekä koulutustoiminnan yhdyskuntajätteestä. Kunta vastaa myös jätehuoltoon liittyvästä tiedotuksesta ja neuvonnasta.

Usein kunnat antavat osan jätehuoltotehtävistään alueellisille jätehuoltoyhtiöille, jotka yleensä hankkivat tarvitsemansa palvelut yksityisiltä jätehuoltoyrittäjiltä. Kunta perii jätehuollon kustannukset jätteen haltijalta. Jättemaksun on mahdollisuuksien mukaan kannustettava jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä jätelain etusijajärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon.

Tuottajavastuu

Kunta ei vastaa jätteistä, joita koskee niin sanottu tuottajavastuu. Se tarkoittaa tuotteen valmistajan tai maahantuojan vastuuta tuotteen jätehuollon järjestämisestä ja kustantamisesta.

Seuraavat tuotteet ovat tuottajavastuun piirissä:

- paperituotteet
- pakkaukset
- paristot ja akut
- sähkö- ja elektroniikkalaitteet
- moottorikäyttöisen ja muun ajoneuvon ja laitteen renkaat
- henkilöautot, pakettiautot ja niihin rinnastettavat ajoneuvot

Näiden jätteiden osalta tuottajien tai niiden muodostamien tuottajayhteisöjen velvollisuus on järjestää alueellisia keräyspisteitä.

Paperituotteet

Keräyspaperin talteenotto ja hyödyntäminen kuuluu tuottajavastuun piiriin. Tuottajavastuussa ovat painopaperin ja paperituotteiden valmistukseen käytettävän paperin ammattimaiset valmistajat ja maahantuojat sekä painettujen paperituotteiden ammattimaiset maahantuojat. Yritys voi hoitaa tuottajavastuuvälvoitteensa liittymällä tuottajayhteisön jäseneksi. Suomessa on kaksi hyväksyttyä keräyspaperin tuottajayhteisöä, Suomen Keräyspaperi Tuottajayhteisö Oy ja Suomen Keräystuote Oy. Tuottajayhteisöt ylläpitävät valtakunnallista paperinkeräysverkostoa ja vastaavat keräyspaperin hyödyntämistavoitteen (75 %) saavuttamisesta. Kiinteistönhaltijan velvollisuus on järjestää paperille tarvittavat keräysastiat.

Lue lisää:

[Suomen Keräyspaperi Tuottajayhteisö Oy](#)
[Suomen Keräystuote Oy](#)

Pakkaukset

Pakkausjätteet kuuluvat tuottajavastuun piiriin. Alan tuottajia ovat tuotteiden pakkaajat ja pakattujen tuotteiden maahantuojat, joiden liikevaihto on vähintään miljoona euroa. Pakkauksia ovat kaikki tuotteen ympärillä olevat laatikot, pussit, purkit, kääreet ja kelmut, pehmusteet, kuljetuslaatikot, kuormalavat jne. Myös uudelleenkäytettävät laatikot, pullot, rullakot, kuormalavat yms. ovat pakkauksia.

Tuottaja voi hoitaa tuottajavastuuvälvoitteet joko liittymällä tuottajayhteisöön tai tekemällä Pirkanmaan ELY-keskuksen tuottajarekisteriin hakemuksen, jossa selvitetään kuinka tuottaja hoitaa välvoitteet. Suomen Pakkauskierrätys Rinki Oy ja tuottajayhteisöt järjestävät liittyneiden yritysten puolesta kartonki-, lasi-, metalli-, muovi- ja puupakkausten vastaanoton, keräyksen ja kierrätyksen niin, että lainsäädännön vaatimukset täyttyvät.

Lue lisää:

[Suomen Pakkauskierrätys RINKI Oy](#)
[Tuottajayhteisöt](#)

Lajitteluohjeita

Jätehuoltomääräykset vaihtelevat alueellisesti. Tarkista tarkemmat lajitteluohjeet oman kunnan tai jätehuoltoa suorittavan yrityksen sivuilta.

Paperin lajittelu

Toimistopaperi voidaan kerätä joko yhdessä muun keräyspaperin kanssa tai omana jakeenaan, jos sitä syntyy runsaasti. Kirjekuoret, myös ikkunalliset lajitellaan paperinkeräykseen, mutta pehmustetut kirjekuoret ovat sekajätettä. Kopiopaperinkääreet kuuluvat kartonkipakkauksiin. Niittejä ja paperiliittimiä ei tarvitse poistaa toimisto- tai muusta keräyspaperista.

Hyödyntäminen:

Valkoisesta konttoripaperista valmistetaan uusio- käyttöön pehmopaperia ja muu keräyspaperi uusio- käytetään sanomalehtipaperina.

Kartonkipakkausten lajittelu

Keräyskartonkia ovat kuitupakkaukset, kuten kartonkitölkit ja -rasiat, paperikassit ja -säkit. Kartonkipakkauksia ovat myös kopiopaperin kääreet. Pakkauksissa olevat muovikorkit lajitellaan muovipakkauksiin. Ruskea pahvi voidaan lajitella keräyskartonkiin, jos pahvin erilliskeräystä ei ole.

Hyödyntäminen:

Kierrätettävistä kartonkipakkauksista valmistetaan hylsy- ja pakkauskartonkeja. Muoviosat hyödynnetään energiana ja mahdollinen alumiinipinnoite erotetaan ja toimitetaan kierrätykseen.

Pahvin lajittelu

Pahvijätettä syntyy runsaasti esimerkiksi kaupoissa. Asuinkiinteistöissä pahvinkeräystä ei ole kovin usein järjestetty. Pahvia voi laittaa myös kartonkikeräykseen, jos ei erillistä pahvinkeräystä ole järjestetty.

Hyödyntäminen:

Pahvista valmistetaan paperirullien hylsyjä ja kirjankansipahvia.

Biojätteen lajittelu

Biojätettä ovat kaikki eloperäiset, maatuivat ainekset - myös talouspaperi. Tarkista kuitenkin alueelliset/keräyspisteen ohjeet esimerkiksi puutarhajätteen keräyksen osalta. Biojätettä voi kompostoida itse tai sen voi toimittaa erilliskeräykseen.

Valuta ruoantähteistä nesteet ja liemet viemäriin, jotta jätteestä ei tule liian märkää. Nestemäiset elintarvikkeet kuten pilaantuneen maidon voi kaataa viemäriin ilman "sattumia", mutta ei kuitenkaan öljyjä ja rasvoja! Pienet määrät ruokaöljyä voit imeyttää esimerkiksi talouspaperiin ja laittaa biojätteeseen, mutta isommat määrät hävitetään sekajätteen mukana suljetussa pullossa.

Pakkaa biojäte ohjeen mukaiseen pussiin, ohje voi vaihdella riippuen biojätteen jatkokäsittelytavasta. Pääkaupunkiseudulla biojäte tulee pakata maatuvaan pakkaukseen esimerkiksi sanomalehdestä taiteltuun pussiin, muropakettiin tai kaupasta ostettuun biojätepussiin. Näin biojäteastia ei likaannu ja hajuhaitat vähenevät. Biojätepussin pohjalle on hyvä laittaa silputtua munakennoa, talouspaperia tai sanomalehteä liikaa kosteutta imemään. Jos mahdollista, anna esimerkiksi kahvin- ja teen porojen sekä kuorimajätteiden hetken kuivahtaa ennen biojätepussiin laittoa.

Hyödyntäminen:

Biojäte voidaan kompostoida tai mädättää. Kompostoimalla biojätteestä saadaan kompostimulmaa, jota käytetään puutarhanhoidossa tai viherraa-

kentamisessa. Mädättämällä biojätteestä saadaan biokaasua, jota voidaan hyödyntää energiantuotannossa. Jäljelle jäävä mädäte voidaan edelleen jälkikompostoida ja hyödyntää. Erikseen kerätystä rasvasta voidaan valmistaa myös biodieseliä ja erikseen kerätystä vanhentuneesta leivästä bioetanolia.

Muovipakkausten lajittelu

Muovipakkaus on myytävän tuotteen pakkaamiseen käytetty muovinen rasia, kääre, pussi tai pullo.

Irrota korkit ja kannet. Se helpottaa jatkojalostamista. Huuhtaise pakkaukset kylmällä vedellä tarvittaessa. Sellainen puhtaus riittää, josta ei aiheudu home- ja hajuhaittoja. Älä laita erilaisia pakkauksia sisäkkäin.

Vaarallisen aineen jäämiä sisältävät pakkaukset kuten moottoriöljypullot viedään aina vaarallisen jätteen erilliskeräykseen!

Muut muovitavarat, kuten rikkiäiset pulkat, lelut ja tiskiharjat lajitellaan sekajäteastiaan. Ne voi myös viedä jäteasemille, jos niissä on järjestetty erillinen muovijätteen keräys. Tarkista asia oman kunnan tai jätehuoltoa suorittavan yrityksen verkkosivuilta.

Hyödyntäminen:

Muovipakkauksista ja -esineistä tehdään uusien muovituotteiden raaka-ainetta.

Lasipakkausten lajittelu

Lasipakkausten keräykseen lajitellaan lasipulloja ja -purkkeja. Sitä ennen niistä poistetaan metallikorkit ja kannet. Panttipullot voi palauttaa kauppaan. Monet kaupat ottavat vastaan myös pantittomia pulloja.

Lasiastiat, ikkunalasi ja peilit lajitellaan sekajätteeseen. Myös kosmetiikan mattapintainen lasi ja hajuvesipullot ovat materiaalia, joita ei voida hyödyntää ja ne tulee laittaa sekajätteeseen.

Hyödyntäminen:

Pantilliset lasipullot käytetään sellaisenaan uudesta. Kierrätyslasista valmistetaan lasipakkauksia, lasivillaa sekä vaahtolasia, jota käytetään muun muassa tierakenteiden ja rakennusten routaeristeenä.

Metallin lajittelu

Metallijätettä ovat esineet, joista yli puolet on metallia. Ohuelle materiaalille voi tehdä rypistystestin: Jos jäte repeää helposti ja sen voi rutistaa palloksi niin, ettei se avaudu itsestään takaisin auki, se on todennäköisesti pääosin metallia. Ruokapakkauksista huuhdellaan mahdolliset jäämät kylmällä vedellä ja poistetaan muoviset osat. Varmista, ettei jäte ole sähkölaite tai sisällä vaarallista jätettä.

Pienmetallia ovat pääasiassa metalliset pakkaukset kuten säilyketölkit ja alumiinivuoat.

Jos jäte ei mahdu pienmetallin keräysastiaan tai sisään Rinki-ekopisteen pienmetallisäiliön suuaukosta (noin 20 cm), se on metalliromua, jota vastaanotetaan yleensä vain miehitetyissä keräyspisteissä tai kiertävillä keräyksillä.

Televisiot, monitorit ja kylmälaitteet (jääkaapit, pakastimet), sähköliedet ja pesukoneet kuuluvat sähkö- ja elektroniikkaromun keräykseen (SER).

Hyödyntäminen:

Metalleja uusiokäytetään teräs- ja valimoteollisuuden raaka-aineena. Metallia voi kierrättää lähes loputtomiin. Kun käytetään kierrätettyä raaka-ainetta, säästyy luonnonvaroja ja energiaa. Esimerkiksi kierrätetyn alumiinin hyödyntäminen kuluttaa 95 % vähemmän energiaa verrattuna uuden raaka-aineen käyttöön.

Sähkö- ja elektroniikkaromun lajittelu

Sähkö- ja elektroniikkaromun keräykseen eli SER-keräykseen kuuluvat kaikenkokoiset sähkölaitteet. Yksittäiset, pienet sähkölaitteet (alle 25 cm) voi palauttaa niitä myyviin suurimpiin liikkeisiin (kondinkoneliikkeet, tavaratalot) ilman uuden laitteen ostovelvoitetta.

Monet SER-laitteista sisältävät haitallisia aineita, joten on tärkeää, että ne puretaan ja käsitellään asianmukaisesti. Haitallisia aineita on muun muassa televisioissa, monitoreissa, kylmälaitteissa, monissa tietojen- ja teleteknisissä laitteissa sekä kiinteällä akulla varustetuissa elektroniikkalaitteissa. Toimivat laitteet kannattaa viedä kierrätykseen!

Hyödyntäminen:

Sähkö- ja elektroniikkaromusta saadaan metallit, muovit ja lasi uusiokäyttöön.

Energiana hyödynnettävän jätteen lajittelu

Jos jätettä ei voida hyödyntää materiaalina se lajitellaan joko sekajätteeseen tai muihin polttokelpoisiin jättejakeisiin (mm. kuivajäte, polttojäte, poltettava jäte, polttokelpoinen jäte). Nimikkeet ja ohjeistukset vaihtelevat alueittain. Tyypillisiä sekalaisia jätteitä ovat esimerkiksi imurien pölypusit, terveysiteet, kasvomaskit, rikkinäiset työkenkät ja tupakantumpit. Sekajätteen lisäksi työpaikalla voi olla energijätteen keräys. Muista tarkistaa alueelliset/keräyspisteen ohjeet.

Hyödyntäminen:

Sekajäte tai muu vastaava sekalainen jäte poltetaan jätevoimalaitoksissa, jotka tuottavat sähkö- ja lämpöenergiaa. Energijätteestä saadaan kierrätyspolttoainetta, jota käytetään seospoltossa yhdessä muun polttoaineen kanssa energiantuotannossa.

Vaarallisten jätteiden lajittelu

Vaarallista jätettä ovat käytöstä poistetut aineet tai esineet, jotka voivat aiheuttaa erityistä vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle. Vaarallisia jätteitä kutsuttiin ennen ongelmajätteiksi. On erittäin tärkeää, että vaarallisia jätteitä ei laiteta sekajätteeseen tai viemäriin, vaan että ne toimitetaan niille tarkoitettuun erilliskeräykseen.

Vaarallisia jätteitä kerätään esimerkiksi kontteihin (kiinteät pisteet) ja kiertävillä keräysautoilla. Lisäksi joillekin kotitalouksien vaarallisille jätteille on omat keruujärjestelmänsä, esimerkiksi vanhat lääkkeet vietään apteekkeihin. Tavanomaiset vaaralliset jätteet otetaan kotitalouksista vastaan maksutta. Yritysten vaarallisista jätteistä peritään tavallisesti maksu.

Tavanomaisia vaarallisia jätteitä

- kaasua sisältävät aerosolipakkaukset ja paineastiat
- maalit, liimat, lakat (myös kynsi- ja hiuslakka) ja hartsit sekä puunsuoja- ja kyllästysaineet
- emäksiset pesuaineet kuten konetiskiaine ja uuninpesuaine
- torjunta- ja desinfiointiaineet, kasvinsuojeluaineet ja tuholaismyrkyt
- ajoneuvojen jäähdytin-, jarru- ja kytkinnesteet sekä lyijy-, happo- ja kuiva-akut
- jäteöljyt, öljynsuodattimet ja muut öljyiset jätteet, trasselit
- liuottimet kuten tärpätti, tinneri, asetoni ja liuotinpitoiset pesuaineet
- valokuvauskemikaalit
- voimakkaat hapot kuten rikkihappo
- painekyllästetty puu (tarkista paikalliset ohjeet)
- asbestipitoiset jätteet (tarkista paikalliset ohjeet)
- tulostimen värikasetit (mikäli ei ole uudelleenkäytettävä tai tyhjä)

Vaaralliset jätteet, joille oma keräysjärjestelmä

- Alle 25 cm pituiset loisteputket, pienoisloistelamput ja energiansäästölamput kuluttajat voivat viedä niitä myyviin liikkeisiin.
- Yli 25 cm pituiset loisteputket ja valaisimet, joissa kiinteä lamppu toimitetaan joko vaarallisen jätteen tai sähkölaiteromun (SER) vastaanottopaikkaan.
- Paristot, nappiparistot ja ladattavat akut kuluttajat voivat viedä niitä myyviin liikkeisiin, muuten SER-keräykseen.
- Käyttämättä jääneet lääkkeet ja elohopeakuumemittarit tulee viedä apteekkeihin.
- Käyttämättömät uudenvuodenraketit toimitetaan poliisin osoittamaan paikkaan. Hätäraketit voi yleensä palauttaa niitä myyviin liikkeisiin. Otathan yhteyttä paikalliseen poliisiin etukäteen.

Täysin tyhjä, vaarallisia kemikaaleja tai muuta myrkyllistä ainetta sisältäneet astiat eivät ole vaarallista jätettä. Täysin tyhjä aerosolipullot ja maalipurkit voi laittaa metallinkeräykseen. Tyhjä värikasetti lajitellaan sekajätteisiin tai [erillisiin keräyspisteisiin](#).

Hyvät käytännöt

Hyvinkään kaupungin kiinteistöillä tehostettiin hyötyjätteiden keräystä yhteistyössä jätehuolto-yhtiö Kiertokapulan kanssa. Lähes kaikilla kiinteistöillä aloitettiin muovipakkausten keräys ja muiden hyötyjakeiden keräystä täydennettiin (kartonki, metalli ja lasi). Jäteastioiden täyttöasteeseen perustuvan tyhjennysvälin optimointipalvelun avulla jäteastioiden turhia tyhjennyksiä saatiin karsittua. Optimoinnin ansiosta säästään ylimääräisiltä jäteauton käynneiltä ja näin myös kustannukset pienenevät. Ensimmäisen vuoden aikana tarvittavia tyhjennyksiä saatiin vähennettyä 27 prosenttia. Aiemmin vuosittain tehtiin 3 966 tyhjennystä, nyt riitti 2 863 tyhjennystä.

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksessa jäteastioiden tyhjennysrytmi saatiin optimoitua oman jäteseurannan avulla. Toimenpide aloitettiin pyytämällä jätefirmalta tiedot jätteiden tyhjennysrytmistä ja laskutuskaudesta. Tämän jälkeen jäteastioiden täyttöasteita seurattiin silmämääräisesti yhden laskutuskauden ajan. Seurantajakson aikana huomattiin, että osa astioista ei ehtinyt täyttyä ennen tyhjennystä ja osa astioista oli lähes koko ajan käyttämättä. Jätefirman kanssa sovittiin tarvittavista muutoksista tyhjennysrytmeihin ja poistettiin muutamia astioita. Jäteseurannan tuoma kokonaissäästö oli noin 3 300 euroa vuodessa eli noin 25 % vuosikustannuksista.

Käsittele vaarallisia jätteitä huolella!

- Älä pane vaarallista jätettä muiden jätteiden sekaan.
- Pidä vaaralliset jätteet erillään toisistaan.
- Varaa vaarallisen jätteen säilytykseen lukittava tai valvottu tila.
- Vaarallisten jätteiden laimentaminen tai sekoittaminen toisiin aineisiin tai jätteisiin on kiellettyä.
- Älä päästä vaarallista jätettä luontoon.
- Lue huolellisesti pakkauksen ohjeet vaarallisen jätteen käsittelystä.
- Hanki tuotetta vain tarvitsemasi määrä, jotta sitä ei jää jätteeksi.
- Pyri korvaamaan tuote vähemmän haitallisella (esimerkiksi liuotinohenteinen maali vesiohenteisella).
- Varastoi tuote ohjeiden mukaan pilaantumisen välttämiseksi.
- Säilytä vaarallinen kemikaali aina ostopakkauksessa - myös siinä vaiheessa, kun siitä on tullut vaarallista jätettä. Kirjoita pakkaukseen merkiksi sana "jäte".
- Älä säilytä vaarallisia jätteitä tarpeettoman pitkään ja suurina määriä, koska niihin liittyy palo- ja terveysriskejä. Vaaralliset jätteet on toimitettava käsiteltäväksi vähintään kerran vuodessa.

Palauta lääkejätteet apteekkiin:

- läpipainopakkaukset ilman pahvikäärettä pussiin
- voiteet ja nestemäiset lääkkeet omissa pakkauksissaan
- jodipitoiset lääkkeet (Jodix, Betadine, Iodosorb) erillään muusta lääkejätteestä
- elohopeakuumemittarit erillään, särkynyt mittari tiiviissä paketissa
- ruiskut ja neulat erillään

Hyödyntäminen:

Vaarallisten jätteiden erilliskeräämisen päätarkoitus on tehdä niistä vaarattomia, mutta samalla kierrätetään osia uusiokäyttöön ja saadaan energiaa. Esimerkiksi paristojen ja akkujen metallit kierrätetään. Termisen käsittelyn polttolämpö otetaan talteen ja jalostetaan sähköksi ja kaukolämmöksi. Polton lopputuotteena syntynyttä kuonaa voidaan hyödyntää esimerkiksi maanrakennusmateriaalina.

Tekstiilit

Tekstiilien erilliskeräys alkaa EU:n direktiivin myötä viimeistään vuonna 2025. Suomen hallituksen asettama työryhmä esittää uudistukselle jopa EU:n vaatimuksia ripeämpää aikataulua. Jätelain uudistuksella pyritään kasvattamaan yhdyskuntajätteen kierrätysastetta. Mikäli kaavailtu uudistus toteutuu, olisi kuntien valmistauduttava tekstiilijätteen erilliskeräyksen järjestämiseen vuonna 2023.

Tekstiilit tullaan ohjaamaan jätelain etusijajärjestyksen mukaisesti ensisijaisesti uudelleenkäyttöön ja materiaalikierrätykseen, vasta viimeisenä vaihtoehtona on energiahyödynnys. Kierrätyksessä vaihtoehtoina on mekaaninen kierrätys (kuitujen avaaminen) ja kemiallinen kierrätys (liuotus). Kemiallinen kierrätys tuottaa uudenveroista lankaa, kun taas mekaanisen kierrätyksen tuloksena kuidut lyhenevät, jolloin kuitu ei sovellu yhtä hyvin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen. Suomessa on kehitetty prosesseja molempiin kierrätysmenetelmiin.

Hyvät käytännöt

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksessa jätteiden lajittelua harjoitellaan hyvin käytännönläheisesti. Säännöllisesti järjestettävissä Roskarumba-tempauksissa käytetään lajitteluharjoituksessa oikeita malliroskia. Jos esimerkiksi kahvihuoneen jäteastioissa alkaa näkyä vääränlaisia roskia, järjestetään henkilökunnalle pieni "preppauskurssi". Vartin pikaharjoituksessa tutkitaan roskisten sisältöjä ja lajitellaan jätteet oikeisiin astioihin. Samalla keskustellaan siitä, minkälaisilla toimenpiteillä lajittelua voisi helpottaa. Selkeästi nimetyt ja loogisesti järjestetyt roska-astiat auttavat jo paljon.

Hankinnat

Harkitse hankinnat huolella

Työpaikan ympäristökuormitusta pienennettäessä hankinnat ovat avainasemassa. Tänä päivänä moni huolehtii erinomaisesti jätteiden lajittelusta ja kierrätyksestä. Sen sijaan melko harva kiinnittää esimerkiksi ostotilanteessa huomiota tuotteiden valmistuksessa syntyneisiin ympäristövaikutuksiin. Tavaroiden tuottaminen, käyttäminen sekä loppukäsittely kuluttavat luonnonvaroja ja energiaa sekä synnyttävät päästöjä ja jätteitä.

Hankintoja suunniteltaessa on tärkeää toteuttaa kestävän kehityksen periaatetta eli harkita hankinnat huolellisesti ja suosia ekotehokkaita ja ympäristömerkittyjä tuotteita sekä luomutuotteita. Hankintojen ympäristöhaittoja voidaan vähentää tehokkaimmin vähentämällä hankintoja. Se tuo myös taloudellisia säästöjä. Hankittavan tuotteen ympäristökuormitusta voidaan pienentää suosimalla tuotteiden uudelleenkäyttöä ja kierrätysmateriaalista valmistettuja tuotteita. Mitä lähempänä valmistettuja tuotteita ostetaan, sitä pienempiä ovat kuljetusten haitat. Vaarallisia jätteitä sisältävien tuotteiden hankkimista tulisi välttää.

Kestävää kulutusta – vähemmästä enemmän

Kestävän kulutuksen keinoin saadaan vähemmistä raaka-aineista ja energiasta enemmän palveluita ja hyvinvointia. Tuotteista pyritään tekemään kestäviä ja pitkäikäisiä. Samalla kehitetään huolto-, korjaus- ja päivityspalveluja. Luonnonvarojen käyttöä voidaan vähentää myös vuokraus- ja lainaustoimintaa kehittämällä.

Kestäviä valintoja on helppo tehdä:

Mieti ennen ostoa,

- voisiko lainata?
- korjata vanhan?
- pärjätä ilman?

Jos hankit, osta tuote, joka on

- kierrätetty
- ympäristömerkitty tai ympäristökriteerit täyttävä
- lähellä tuotettu
- luomua
- pitkäikäinen
- energiatehokas
- monikäyttöinen kertakäyttöisen sijaan

Kuluta harkiten! Käytä uudelleen! Kierrätä!

Kolmen koon sääntö ohjaa kohti kestävämpää kuluttamista: hankitaan tuotteita vain todelliseen tarpeeseen, ja kun hankitaan, niin laadukasta, monikäyttöistä ja pitkäikäistä. Näin tuotteesta saatu hyöty on mahdollisimman suuri verrattuna sen aiheuttamaan ympäristökuormitukseen.

Hyvät käytännöt

Helsinkiläisestä ryhmäperhepäiväkotia Artusta lähtöisin oleva lakanakäsipyyheidea on otettu käyttöön myös monissa muissa päiväkodeissa. Vanhoista lakanoista valmistettavat käsipyyhkeet säästävät luonnonvaroja, energiaa ja rahaa. Lakanakäsipyyhkeistä ei synny roskaa eikä roskapusseja tarvita. Vettä, pesuaineita ja energiaa kuluu vähemmän, sillä lakanakäsipyyhkeitä mahtuu pesukoneeseen kerralla huomattavasti enemmän kuin froteepyyhkeitä. Ohuet lakanapyyhkeet kuivuvat huoneenlämmössä ilman kuivausrumpua. Ne ovat myös yhtä hygieenisinä kuin kertakäyttöiset paperipyyhkeet, koska niitäkin käytetään vain kerran ennen pesua. Lakanakäsipyyhkeitä käyttäessään myös lapset oppivat kestävän kehityksen periaatteita ja pääsevät mukaan oikeaan työhön viikatessaan pyyhkeitä kuivumaan.

Miten julkiset hankinnat liittyvät ympäristöön?

Julkinen sektori hankkii tavaroita ja palveluja vuosittain noin 35 miljardilla eurolla. Määrä on noin 17 prosenttia bruttokansantuotteesta. Koska hankinnat ovat näin suuria, on selvää, että julkisella sektorilla on huomattava merkitys markkinavaikuttajana. Panostamalla hankintojen ekologiseen kestävyteen julkiset organisaatiot voivat tarjota todellisia kannustimia uusien energia- ja resurssitehokaiden, vähähiilisten sekä puhtaiden ratkaisujen kehittämiseen.

Hankintoja ohjaa hankintalaki. Lain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa. Hankintalain lähtökohta on, että hankintayksiköt voivat edellyttää kilpailutuksen kohteena olevilta tuotteilta tai palveluilta tiettyä ympäristömerkkiä.

Syksyllä 2020 julkaistu Suomen ensimmäinen kansallinen julkisten hankintojen strategia tarjoaa kunnille ja muille julkisille hankintoja tekeville tahoille konkreettisia keinoja lisätä hankintojen ekologista, sosiaalista ja taloudellista vaikuttavuutta. Strategia ohjaa valtiota ja kuntia toimimaan siten, että julkisten hankintojen avulla edistetään ilmasto- ja kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista. Ekologisen kestävyys edistämiseksi tavoitteena on tukea julkisilla hankinnoilla Suomen hiilineutraalisuutta.

voitetta 2035, kiertotalouden toteuttamista ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä sekä edistää kestävästä ruokajärjestelmästä elintarvike- ja ruokapalveluhankinnoissa ja käyttää kestävästi ja vastuullisesti tuotettuja elintarvikkeita.

Perusteita kestävien hankintojen edistämiseksi ovat muun muassa suorien ympäristövaikutusten vähentäminen, taloudelliset hyödyt, vaikutus ympäristömyötäiseen tuotekehitykseen sekä julkisen sektorin hyvä esimerkki.

Ympäristöä säästävillä julkisilla hankinnoilla tarkoitetaan esimerkiksi

- uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön hankkimista,
- energiatehokkaiden laitteiden ja rakennusten suosimista,
- vähäpäästöisten autojen sekä julkisen liikenteen käytön edistämistä,
- kestävästi valmistettujen tai käytettyjen kalusteiden hankkimista,
- ympäristömerkittyjen tuotteiden suosimista.

Merkit apuna

Monista pakkauksista löytyy erilaisia vapaaehtoisia merkkejä, jotka kertovat tuotteen valmistustavasta, ympäristövaikutuksista ja sosiaalisista vaikutuksista. Ympäristömerkinnän tavoitteena on lisätä puolueetonta tietoa tuotteiden ympäristövaikutuksista

ja samalla ohjata tuotteiden valmistusta ja kulutusta ympäristöä säästävään suuntaan. Luomumerkit kertovat, että tuote on tuotettu luonnonmukaisesti. Vastuullisen tuotannon merkit huomioivat tuotannon sosiaaliset- ja ympäristövaikutukset.

Ympäristömerkit

Euroopan ympäristömerkki eli EU-kukka on Euroopan yhteisön yhteinen ympäristömerkki, joka perustettiin vuonna 1992. Sen periaatteet ovat samat kuin Pohjoismaisen ympäristömerkin.

Ympäristömerkki myönnetään hakemuksesta ryhmänsä parhaille tuotteille ja palveluille, jotka täyttävät merkin ympäristöä koskevat vaatimukset tuotteen koko elinkaaren ajalta.

Pohjoismaisen ympäristömerkki eli Joutsenmerkki on vuonna 1989 perustettu Pohjoismaiden virallinen ympäristömerkki. Joutsenmerkittyjen tuotteiden ja palveluiden on täytettävä tiukat ympäristövaatimukset, jotka perustuvat elin-

kaariajatteluun eli huomioivat tuotteiden raaka-aineet, valmistuksen, käytön sekä loppusijoituksen. Lisäksi vaatimuksia asetetaan laadulle, terveydelle ja turvallisuudelle.

Luomumerkit

Aurinko-merkki kertoo tuotteen olevan luonnonmukaisesti tuotettu ja suomalaisen viranomaisen valvoma. Se valvoo, että viljelyssä noudatetaan EU:n luomusäätöjä. Aurinko-merkki

takaa, että merkityn elintarvikkeen maatalousperäisistä raaka-aineista vähintään 95 % on tuotettu luonnonmukaisesti.

EU:n luomumerkki eli Eurolehti on pakollinen kaikissa EU:ssa valmistetuissa valmiiksi pakatuissa luomuelintarvikkeissa. Muissa

luomutuotteissa ja EU:n ulkopuolelta tuoduissa luomutuotteissa tunnuksen käyttö on valinnaista. Eurolehti-tunnuksen käyttö edellyttää toimijan kuulamista luomuvalvontaan sekä tunnuksen käytöstä annettujen säännösten ja ohjeiden noudattamista.

Vastuullisen tuotannon merkit

Reilun kaupan merkki takaa, että viljelijä on saanut tuotteestaan vähintään kansainvälisesti sovitun takuuhinnan. Sertifioidut tilat ja yritykset noudattavat Reilun kaupan laatimia kriteerejä, jotka koskevat sekä ihmisoikeuksia että ympäristövaikutuksia.

UTZ Certified -merkki on kahvin, kaakaon ja teen laatu- ja ympäristömerkki. Sertifiointi takaa, että kahviviljoilla työskentelevillä ja heidän perheillään on mm. kelvolliset asuinolot, puhdas juomavesi, terveyspalvelut ja lapsilla mahdollisuus käydä koulua.

Rainforest Alliance -merkki on yhdysvaltalaisen ympäristöjärjestön myöntämä sertifikaatti. Merkin kriteerit painottuvat ympäristömääräyksiin, mutta niissä on myös työoloja koskevia vaatimuksia. Suomessa on myynnissä mm. banaaneja, jotka tulevat tämän sertifikaatin saaneilta plantaaseilta.

Ruoka

Ruokaan liittyvät valinnat ovat tärkeitä, sillä noin kolmannes kuluttajien ympäristövaikutuksista aiheutuu kulutetun ravinnon kautta. Ruoan ympäristövaikutukset syntyvät pääasiassa tuotantovaiheessa. Etenkin liha ja maitotuotteet kasvattavat ekologista jalanjälkeä merkittävästi, sillä eläinperäisten tuotteiden tuotanto kuormittaa ilmastoa, uhkaa luonnon monimuotoisuutta ja rehevöittää Itämeren. Sen sijaan elintarvikkeiden kuljetusten ympäristövaikutukset ovat luultua huomattavasti pienempiä. Talvella ulkomailta tuodut vihannekset voivatkin olla ympäristön kannalta parempi valinta kuin kotimaiset kasvihuonekasvikset. Myös ruokapakkauksiin suhtaudutaan osin turhan kielteisesti: pakkaukset nimittäin suojaavat elintarviketta, jolloin sen riski päätyä roskeen pienenee. Poisheitetyn elintarvikkeen ympäristövaikutukset ovat moninkertaisesti suuremmat kuin pakkauksen ympäristövaikutukset. Suomalaisissa kotitalouksissa heitetään roskeen syötäväksi ostettua ruokaa keskimäärin 24 kg henkilöä kohden joka vuosi. Käytännössä luku tarkoittaa sitä, että useampi kuin joka 20:s kaupasta tuotu ruokakassi menee suoraan roskikseen.

Ruoasta aiheutuvia ympäristövaikutuksia voi vähentää helposti omilla valinnoilla. Lautaselle kannattaa valita pääasiassa kasviksia ja vastuullisesti tuotettuja tuotteita, kuten kotimaista kalaa, ja välttää ruoan poisheitämistä. Myös ruoan ravitsemuksellisuus kannattaa huomioida. Terveelliseen ja monipuoliseen ruokavalioon tarvitaan monenlaisia elintarvikkeita useista tuoteryhmistä. Ei siis kannata vertailla vihanneksia ja proteiinipitoisia tuotteita toisiinsa, vaan valita proteiinin lähteistä ja kasvisvaihtoehdoista kestävimmat ja ravitsevimmat.

Vinkkejä ruoan ympäristövaikutusten keventämiseksi:

- Vähennä lihan syöntiä.
- Älä heitä ruokaa roskeen.
- Suosi kauden kasviksia ja juureksia.
- Suosi kotimaista luomu- ja lähiruokaa.
- Vältä uhanalaisia kalalajeja.

Pieni ympäristörasitus 	Keskikokoinen ympäristörasitus 	Suurin ympäristörasitus
Kaurapohjainen välipalavalmiste	Tavallinen jogurtti	Juusto
Hummuslevite	Avocadotahna	Voi
Kasviproteiini (härkäpapuvalmiste, soijarouhe tms.)	Sikajauheliha	Naudanjauheliha
Muikku	Pakastesei	Pangasus
Kesätomaatti	Aurinkokuivattu tomaatti	Kasvihuonetomaatti
Tyrnimarja	Mansikka	Viinirypäle
Vesi	Kotikalja	Maito
Ohra	Pasta	Riisi

Vastuullisia kalavalintoja

Ruokavalinnoissa kannattaa huomioida uhanalaiset lajit: ylikalastuksen vuoksi monet kalalajit ovat uhanalaisia tai vaarassa hävitä kokonaan. Kalatuotteissa esiintyvä MSC-sertifikaatti takaa, että kalakantaa ei veroteta liikaa, kalastustoiminta ei aiheuta merkittävää haittaa muulle meriluonnolle ja että kalakannan hoito ja kalastushallinto on tehokasta ja asianmukaista. [WWF:n Kalaopas](http://WWF:n_Kalaopas) auttaa vastuullisten kalahankintojen tekemisessä.

Piilovesi ja vesijalanjälki

Piilovedellä tarkoitetaan ruoan tai muun tuotteen kasvatuksen, tuotannon ja jalostuksen aikana kulutettua kokonaisvesimäärää. Esimerkiksi naudanlihan piilovesimäärä on noin 15400 litraa yhtä kiloa tuotettua lihaa kohti ja siitä 99 prosenttia kuluu naudan ravinnon kasvattamiseen. Saman tuotteen tuottamiseen kuluva vesimäärä voi vaihdella riippuen siitä, millaisissa maantieteellisissä olosuhteissa tai millaisella tuotantotekniikalla tuote on valmistettu.

Vesijalanjälki tarkoittaa sitä, kuinka paljon henkilö tai valtio kuluttaa vesivaroja kaiken kulutuksen kautta. Kulutettuihin vesivaroihin lasketaan juoma- ja talousveden lisäksi ruoan viljelyyn ja muiden tuotteiden valmistukseen kulunut piilovesi. Suomalaisen keskimääräinen vesijalanjälki on noin 4 000 litraa päivässä. Lähes puolet siitä muodostuu ulkomailla.

Ruokien piilovesimääriä:

- 1 kg naudanlihaa: 15 400 litraa
- 1 kg riisiä: 2 500 litraa
- 1 kg perunaa: 290 litraa
- kananmuna: 200 litraa
- lasillinen maitoa (2 dl): 200 litraa
- lasillinen omenamehua (2 dl): 230 litraa
- kupillinen kahvia (1,25 dl): 132 litraa
- kupillinen teetä (2,5 dl): 30 litraa
- appelsiini: 80 litraa
- tomaatti: 50 litraa

Muiden tuotteiden piilovesimääriä:

- puuvillainen t-paita: 2 500 litraa
- puuvillafarkut: 8 000 litraa
- nahkakengät: 8 000 litraa

Lähde: waterfootprint.org

Liikenne ja liikkuminen

Liikkumisen valinnat ovat tärkeitä

Liikkumisella ja liikenteellä on moninaisia vaikutuksia kaupunkiympäristöön ja kaupunkilaisten arjen sujumiseen. Liikenteen määrä, toimivuus, tilankäyttö ja kulkutapajakauma vaikuttavat elinympäristön terveellisyyteen, turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Liikenne kuluttaa energiaa, synnyttää melua ja haitallisia päästöjä sekä aiheuttaa onnettomuuksia.

Liikenne vaikuttaa merkittävästi ilmastonmuutokseen. Se aiheuttaa viidesosan Suomen kasvihuonekaasupäästöistä. Noin 95 prosenttia maamme liikenteen kasvihuonekaasupäästöistä syntyy tieliikenteessä ja siitä noin puolet henkilöautoilusta.

Suomessa tavoitellaan liikenteen päästöjen puolittamista vuoteen 2030 mennessä ja pudottamista nolnaan vuoteen 2045 mennessä. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää monia toimenpiteitä, kuten vähäpäästöisten polttoaineiden käytön lisäämistä, energiatehokkaampia kulkuneuvoja, siirtymistä kumipyöriltä raiteille ja henkilöautoista joukkoliikenteeseen sekä kävelyn ja pyöräilyn lisäämistä.

Viisas liikkuminen

Viisaalla liikkumisella tarkoitetaan ympäristön ja yhteiskunnan kannalta kestäviä kulkutapoja, jotka ovat myös taloudellisia, sujuvia ja turvallisia sekä liikkujan terveyttä ja hyvinvointia edistäviä. Ensisijaisia

valintoja ovat kävely, pyöräily ja joukkoliikenne. Jos henkilöauton käyttö on tarpeen, kannattaa suosia autojen yhteiskäyttöä, kimpapakyytejä, liityntäpysäköintiä, vähäpäästöisiä autoja ja taloudellista ajotapaa. Viisaaseen liikkumiseen kuuluu myös liikkumistarpeen vähentäminen etätöön, verkkokokousten ja sähköisen asioinnin avulla.

Viisas liikkuminen

- vähentää melua ja päästöjä sekä hillitsee ilmastomuutosta,
- säästää tilaa, energiaa ja luonnonvaroja,
- tukee lähipalvelujen olemassaoloa eli hyvää saavutettavuutta,
- lisää ympäristön viihtyisyyttä,
- mahdollistaa liikunnan ja liikkumisen yhdistämisen,
- vähentää ruuhkia, onnettomuuksia ja turvattomuutta sekä
- pitää yllä kestävien liikkumistapojen palvelutarjontaa ja edistää siten tasa-arvoisia liikkumismahdollisuuksia.

Viisaan liikkumisen edistäminen työpaikalla

Viisaaseen liikkumiseen kannustamista kutsutaan liikkumisen ohjaukseksi (Mobility Management). Se tarkoittaa viisaan liikkumisen edistämistä muun muassa neuvonnalla, markkinoinnilla, liikkumisen

suunnittelulla sekä palvelujen koordinoinnilla ja kehittämisellä.

Työnantaja voi vaikuttaa työntekijöiden kulkutapa-valintoihin sekä työaikana tapahtuvilla työasiamatkoilla että kodin ja työpaikan välisillä matkoilla. Henkilöstön viisasta liikkumista voidaan edistää muun muassa tarjoamalla toimivat sosiaalililat, turvallista pyöräpysäköintiä ja työsuhdematkalippuja. Työpaikalla voidaan myös lisätä etätöön tekemistä, muuttaa pysäköintipolitiikkaa tai kouluttaa työssään autoa tarvitsevia taloudelliseen ajotapaan.

Motivan [Fiksusti töihin](#) -sivustolla voi lyhyellä kyselyllä kartoittaa, minkälaisia toimenpiteitä omalla työpaikalla kannattaisi tehdä viisaan liikkumisen edistämiseksi.

Liikkumissuunnitelma

Työpaikan liikkumissuunnitelman laatiminen on prosessi, jonka aikana selvitetään työmatkaliikkumisen nykytila työpaikalla, tunnistetaan mahdollisuudet kestävien kulkutapojen lisäämiseksi ja määritetään toimenpiteet, joilla muutos saadaan aikaiseksi. Liikkumissuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet kannattaa viedä osaksi työpaikan käytäntöjä ja strategiaa.

Liikkumissuunnitelman toimenpiteitä ovat esimerkiksi:

- työsuhdematkalipun käyttöönotto
- turvallisen ja toimivan pyöräpysäköinnin tarjoaminen
- suihku- ja pukutilojen tarjoaminen
- joukkoliikenteen aikataulujen lisääminen internet- ja intrasivuille ja näytöille
- kimppakyytien edistäminen
- pysäköintipolitiikan päivittäminen
- etätööhön kannustaminen
- yhteiskäyttöautot ja työpaikan autot
- taloudellisen ajotavan kurssit
- kestävät valinnat hankintojen ja tavarakuljetusten osalta

Työsuhdematkalipuilla tarkoitetaan joukkoliikenteen henkilökohtaisia matkalippuja, jotka hankitaan asunnon ja työpaikan välisiä matkoja varten ja joiden hinnasta työnantaja korvaa enintään 25 prosenttia. Mikäli työsuhdelippuja aletaan käyttää laajalti, voi niiden käyttöönotto vähentää organisaation tarvitsemien pysäköintipaikkojen määrää.

Työnantajan keinoja viisaan liikkumisen lisäämiseksi

Joukkoliikenneliput ja matkakortit

- työsuhdematkalippuetauden tarjoaminen
- matkakorttien lainausmahdollisuus työasiointimatkoille

Polkupyöräetu

- työsuhdepolkupyöräetuuden tarjoaminen

Pysäköintipolitiikan päivitys

- pysäköinnin muuttaminen maksulliseksi

Riittävä ja turvallinen pyöräpysäköinti

- telineiden riittävyys ja käyttökelpoisuus, sateensuoja, turva varkailta

Sosiaalitulojen riittävyyden varmistaminen

- suihkut, pukukaapit, varusteiden kuivausmahdollisuus

Työpaikan yhteiskäyttöpyörät (tavalliset tai sähköpyörät)

- hankinta, huolto, tiedotus, motivointi

Kävely

- askelmittareiden hankinta, tiedotus ja motivointi
- kävelykokouskoulutus ja tekniikan soveltaminen

Joukkoliikenteen käyttömahdollisuuksien huomioiminen

- työaikajärjestelyt, kokousten, koulutusten ym. tilaisuuksien järjestelyt

Tempaukset ja kilpailut

- pyörähuoltokoulutus
- hyötyliikuntakisa, porraskävelykampanja
- liikkujan viikko ja auton vapaapäivä syyskuussa
- valtakunnallinen energiansäästöviikko viikolla 41

Ekotehokasta auton käyttöä työasiamatkoilla

- auton käytön välttäminen lyhyillä matkoilla ja matkojen ketjutus
- taloudellisen ajotavan ohjeistus ja koulutuksen järjestäminen
- työpaikan autojen yhteiskäyttöön selkeä varausjärjestelmä
- kimpakyydit työ-, kokous- ja työasiamatkoilla
- liityntäpysäköinnin hyödyntäminen
- taksin käyttö
- vähäpäästöiset autot
- auton säännöllinen huolto
- polttoaineenkulutuksen seuranta
- työpaikan autojen lainausmahdollisuus yksityisajoihin työajan ulkopuolella
- yhteiskäyttöautopalveluiden hyödyntäminen

Yhden euron investoinnilla kahdeksan euron hyöty!
Helsingissä on selvitetty pyöräilyn lisäämisen kustannusten ja hyötyjen suhdetta. Tutkimuksen mukaan yhden euron pyörätieinvestoinnilla voidaan saavuttaa noin kahdeksan euron hyöty. Hyödyt muodostuvat pääosin pyöräilyn positiivisista terveysvaikutuksista ja aikasäästöistä, jotka johtuvat pyöräilyn nopeutumisesta.

Kaikki mukaan kampanjoiden avulla

Suomessa on monia kestäväään liikkumiseen liittyviä kampanjoita ja teemaviikkoja. Esimerkiksi syyskuussa vietetään Liikkujan viikkoa ja sen yhteydessä Auton vapaapäivää. Toukokuussa vietetään puolestaan Pyöräilyviikkoa. Suosittu kampanja on myös Kilometrikisa, johon työpaikat tai työttiimit voivat ilmoittaa pyöräilyjoukkueen ja kirjata ylös kampanja-aikana poljetut kilometrit. Kävelykilometrikisassa kilometrejä kerätään puolestaan kävellessä.

Kampanjoiden avulla on helppo saada ihmisiä kokeilemaan uusia kestävämpiä liikkumismuotoja. Kävely ja pyöräily työmatkoilla edistävät myös työhyvinvointia ja työssä jaksamista. Tämän vuoksi myös työnantajien on kannattavaa tukea kestäväää liikkuamista työpaikalla.

Hyvät käytännöt

Eteva kuntayhtymä osallistui valtakunnalliseen Kävelykilometrikisaan organisaation omalla joukkueella, johon kuului 46 työntekijää Etevan 20 eri yksiköstä. Kävelykilometrikisa kannusti työntekijöitä lisäämään kävelyä arjessaan ja kisan päättyessä Etevan joukkue oli kävellyt yhteensä huimat 6 342 kilometriä! Autoilusta syntyvien päästöjen vähenemisen ohella työmatkakävelyn tuoma kuntoilu ja virkistys myös näkyivät arjessa!

3. GLOBAALIT YMPÄRISTÖONGELMAT JA RATKAISUT

Elämme yli varojemme

Kulutamme luontoa kiihtyvällä tahdilla. Nykyinen elämäntapamme vaatii paljon energiaa, jota tuotetaan yhä suurelta osin fossiilisilla energianlähteillä. Tämän seurauksena ilmakehään vapautuu suuria määriä hiilidioksidia, mikä aiheuttaa maailmanlaajuisia muutoksia vallitseviin ilmasto-oloihin. Lisäksi ihmisen toiminnan seurauksena luontoon kertyy haitallisia kemikaaleja ja huonosti hajoavaa jätettä, erityisesti muovia. Luonnon monimuotoisuus huonee edellä mainittujen ongelmien sekä maankäytön muutosten seurauksena. Tilanne on vakava, mutta meillä on myös paljon keinoja sen korjaamiseksi.

Tässä luvussa käymme lyhyesti läpi keskeiset maailmanlaajuisen ympäristökriisin ilmenemismuodot sekä keinoja tilanteen parantamiseen.

Ilmastonmuutos

Ilmastonmuutos on yksi suurimmista maailmanlaajuisista kriiseistämme. Ilmaston lämpenemisen hillitseminen kasvihuonekaasupäästöjä vähentämällä sekä ilmastomuutokseen sopeutuminen ovat myös Suomen merkittävien tulevaisuuden haaste.

Ilmastonmuutoksella tarkoitetaan käynnissä olevaa maapallon lämpö-, kosteus- ja tuulioloissa sekä muissa ilmasto-oloissa tapahtuvaa pitkän aikavälin muutosta. Muutokseen vaikuttavat sekä ihmistointa että ihmisestä riippumattomat seikat kuten auringon säteilymäärän vaihtelut ja tulivuorenpurkaukset. Tällä hetkellä käynnissä oleva ilmastonmuutos aiheutuu pääosin ihmistoinnin seurauksena syntyvien kasvihuonekaasupäästöjen aiheuttamasta kasvihuoneilmiön voimistumisesta. Lisäksi ihmisten muokatessa ja hävittäessä metsiä ja soita on näiden luonnonympäristöjen kyky sitoa hiilidioksidia ilmakehästä heikentynyt.

Ilmastonmuutos on niin nopeaa, että luonnon eliöyhteisöt eivät ehdi sopeutua siihen. Lämpenemisen myötä sään ääri-ilmiöt, kuten myrskyt, tulvat ja kuivuus, lisääntyvät. Napa- ja vuoristojäätiköt sulavat ja merenpinta nousee. Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät jo nyt monin tavoin eri puolilla maailmaa. Monilla alueilla muuttuvat sääolosuhteet ovat aiheuttaneet haasteita muun muassa ruoantuotannolle, mikä puolestaan lisää siirtolaisuutta maiden sisällä ja maasta toiseen.

Kasvihuoneilmiöllä tarkoitetaan vesihöyryn, hiilidioksidin ja muiden ns. kasvihuonekaasujen aiheuttamaa ilmiötä, joka lämmittää maapallon pintaa. Kaasut toimivat samaan tapaan kuin kasvihuoneen lasi: kaasut päästävät lyhytaaltoisen auringonvalon maan pinnalle, mutta estävät lämmöksi muuttunutta pitkäaaltoista lämpösäteilyä karkaamasta takaisin avaruuteen. Ilman tällaista ilmiötä keskilämpötila maapallolla olisi 18 astetta pakkasen puolella. Kasvihuonekaasupäästöt voimistavat kasvihuoneilmiötä.

Kasvihuonekaasuja ovat kaikki kaasumaiset yhdisteet, jotka vaikuttavat maapallon kasvihuoneilmiöön. Ilmaston lämpenemisen kannalta merkittävin kasvihuonekaasu on hiilidioksidi, joka aiheuttaa ilmaston lämpenemisestä arviolta puolet. Hiilidioksidin päästöjä syntyy erityisesti käyttäessä fossiilisia polttoaineita – hiiltä, öljyä ja maakaasua – energiantuotannossa ja liikenteessä. Kasvihuonekaasuja syntyy myös teollisuuden prosesseissa ja maataloudessa sekä kaatopaikoille viedyn eloperäisen jätteen mädäntyessä. EU:n alueella eloperäistä jätettä ei siksi enää saa viedä kaatopaikoille.

Ilmastomuutosta voidaan hillitä

Ilmastomuutoksen pysäyttäminen kokonaan on jo myöhäistä. Monet ihmisen toiminnasta syntyvät kasvihuonekaasut säilyvät ilmakehässä satoja vuosia, joten ne lämmittävät ilmastoa, vaikka uusien päästöjen tuottaminen lopetettaisiin. Ilmastomuutosta voidaan kuitenkin hillitä ja sen tuomiin muutoksiin voidaan yrittää sopeutua eri tavoin.

Ilmastomuutokseen sopeutuminen tarkoittaa varautumista ilmastomuutoksen vaikutuksiin, kuten sään ääri-ilmiöihin ja pidemmän aikavälin muutoksiin kuten merenpinnan nousuun. Suorien vaikutusten lisäksi pitää varautua myös välillisiin vaikutuksiin, kuten terveys- ja turvallisuusvaikutuksiin. Sopeutumistoimissa ihmistä auttaa myös luonnon ekosysteemien toiminnan vahvistaminen. Esimerkiksi kosteikot voivat auttaa pidättämään rankkasteiden vesimääriä luonnollisesti.

Ilmaston lämpenemistä voidaan hillitä rajoittamalla kasvihuonekaasupäästöjä. Kansainvälisellä tasolla tärkein ilmastopolitiikan tavoitteiden määrittäjä on Yhdistyneet Kansakunnat (YK). Yhteisiä ilmastosopimuksia ja niiden täydennyksiä on tehty vuodesta 1992 lähtien. Vuonna 2016 voimaan astuneen Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteena on pitää maapallon keskilämpötilan nousu selvästi alle kahdessa asteessa suhteessa esiteolliseen aikaan. Maailmanlaajuisen sopimuksen osapuolet ovat sitoutuneet laatimaan ja saavuttamaan omat kansalliset päästövähennystavoitteensa, joilla ilmaston lämpeneminen saataisiin rajattua alle 1,5 asteen.

Euroopan unionin ensimmäisestä ilmasto- ja energiapaketista päästiin sopuun vuonna 2008. Vuodelle 2020 asetettiin silloin tavoitteeksi kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen 20 prosentilla, mikä saavutettiin jo vuonna 2018. Vuonna 2019 EU:n johtajat hyväksyivät tavoitteen hiilineutraalista Euroopasta vuoteen 2050 mennessä.

Kuntien vaikuttavimpia päästövähennyskeinoja ovat muun muassa ilmastotyötä tukeva kaavoitus ja maankäyttö, energiayhtiöihin vaikuttaminen omistajaohjauksen kautta sekä joukkoliikenteen kehittäminen. Lisäksi kunnat ovat avainasemassa tukemassa asennemuutosta ja lisäämässä kuntalaisten ilmastosaamista koulutuksella ja viestinnällä. Kuluttajien valinnat vaikuttavat suoraan päästöihin sekä ohjaavat kysynnän kautta tuotantoa ja palvelujen tarjontaa.

Luontokato

Luonnon monimuotoisuuden hupeneminen on ilmastomuutoksen ohella suurin ihmiskunnan kohtaama ympäristöuhka. Nyt käynnissä oleva ihmisen aiheuttama sukupuuttoaalto uhkaa myös taloutta, ruoantuotantoa ja ihmisten terveyttä.

Luontokadolla tarkoitetaan eliölajien ja elinympäristöjen uhanalaistumista ja häviämistä. Sen taustalla on ennen kaikkea väestönkasvu ja elintapojen muutokset, joiden seurauksena luonnonympäristöjä muutetaan viljelymaiksi ja ihmistoiminnan muuhun käyttöön. Lisäksi jäljelle jääviltä luonnonalueilta hyödynnetään raaka-aineita kestäättömällä

tavalla. Eliölajisto yksipuolistuu myös tulokaslajien ja ilmastonmuutoksen vuoksi. Lajiston lisäksi myös maaperä köyhtyy, kun hedelmällinen, ruokakasvien viljelyyn tarvittava, pintamaa kuluu ja huuhtoutuu pois. Pintamaan kuntoon ja lajiston monimuotoisuuteen voidaan vaikuttaa viljelytavoilla, esimerkiksi luomutuotannolla.

Vaikka usein olisikin vaikeaa määrittää yksittäisen eliölajin merkitystä kokonaisuudelle, on luonnon monimuotoisuuden säilyminen ehdottoman tärkeää ihmiskunnan tulevaisuudelle. On sanottu, että yli puolet globaalista bruttokansantuotteesta olisi suoraan riippuvainen luonnosta. Historiallisesti monet meille tärkeät löydöt, kuten penisilliini, ovat alun perin löytyneet luonnosta ja monta tärkeää löytöä on vielä tekemättä. Luonnon prosessit tuottavat ihmiselle äärimmäisen tärkeitä asioita, kuten kasvien pölytystä, juomaveden puhdistusta, ravinteiden kierrätystä ja ilmaston säätelyä. Näitä prosesseja kutsutaan ekosysteemipalveluiksi. Monimuotoinen luonto myös kestää ihmistoiminnan vaikutuksia ja ilmasto-olojen muutosta paremmin kuin yksipuoliseksi köyhtynyt.

Ennen kaikkea, luonnolla kaikkine eliöineen on oikeus olla olemassa meidän tarpeistamme riippumatta. Meidän velvollisuutemme on varmistaa se, että ihmisen toiminta ei vaaranna maapallon luontaisten eliöyhteisöjen olemassaoloa.

Luonnonvarojen liikkakäyttö

Kaikki käyttämämme elintarvikkeet ja kulutushyödykkeet ovat peräisin maapallon luonnonvaroista. Luonnonvarojen kulutuksemme on nykyisin kuitenkin niin suurta, että kulutustasomme on vaarantanut maapallon ekosysteemien kyvyn tuottaa ravintoa, puhdasta vettä ja happea, suodattaa epäpuhtauksia ja ylläpitää ilmaston tasapainoa.

Käytämme liikaa sekä uusiutuvia (esim. puu) että uusiutumattomia (esim. metallit, hiekka) luonnonvaroja. Vaikka kaikki meille tärkeät luonnonvarat eivät ole heti loppumassa, on niiden tuhlailevalla käytöllä paljon haitallisia seurauksia: turha energianku-

lutus voimistaa ilmastonmuutosta ja neitseellisten raaka-aineiden kaivaminen luonnosta kiihdyttää luontokatoa. Kaivostoiminnasta ja uusien tuotteiden valmistamisesta seuraa myös haitallisia päästöjä luontoon. Luonnonvarojen kulutusta voi helposti hillitä omassa arjessaan vähentämällä turhaa kulutusta sekä suosimalla tavaroiden yhteiskäyttöä ja käytettyjä tuotteita uusien sijaan. Myös huolellinen kierrätys vähentää neitseellisten raaka-aineiden tarvetta.

Ekologinen jalanjälki on tapa mitata uusiutuvien luonnonvarojen kulutusta. Se kuvaa sitä, kuinka suuri maa- ja vesialue tarvitaan ihmisten kuluttaman ravinnon, materiaalien ja energian tuottamiseen sekä syntyneiden jätteiden käsittelyyn. Ekologista jalanjälkeä verrataan maapallon biokapasiteettiin eli kykyyn tuottaa luonnonvaroja.

Maailman ylikulutuspäivänä ihmiset ovat laskennallisesti kuluttaneet kyseisenä vuonna maapallon tuottamat luonnonvarat ja loppuvuosi eletään “velaksi”. Maailman ylikulutuspäivä on 20 vuodessa aikaistunut syyskuun lopulta elokuun lopulle. Suomalaiset kuluttavat luonnonvaroja siinä määrin, että olemme laskennallisesti käyttäneet oman osuutemme jo maaliskuun huhtikuussa. Ylikulutuspäivän laskee Global Footprint Network.

Kemikalisoituminen

Kemikaali on kemianteollisuuden tuote. Läheskään kaikki ihmisen tuottamat kemikaalit eivät ole vaarallisia ihmisille tai ympäristölle. On hyvä muistaa, että monet käyttämämme kemikaalit ovat eliöiden kannalta merkityksettömiä tai ovat aineita, joita luonnossakin esiintyy. Luontoon kuitenkin päätyy ihmisen toiminnan seurauksena myös ravintoverkoissa haitallisesti käyttäytyviä aineita, joita eliöt eivät pysty täydellisesti ja haitattomasti hajottamaan. Tästä on haitallisia seurauksia luonnon prosesseille ja ihmisten terveydelle.

Suomeen tuodaan tai täällä valmistetaan lähes 30 000 valmistetta, jotka on luokiteltu vaarallisiksi. Nämä sisältävät yli 5 000 vaaralliseksi luokiteltua ainetta. Vielä paljon enemmän on kemikaaleja, joilla voi olla vaikutuksia luontoon tai terveyteen, mutta joiden vaikutuksia ei tunneta. Monet vaikutukset syntyvät testaamisen kannalta liian hitaasti, tai ovat tulosta monimutkaisista yhteisvaikutuksista.

Kemikaaleja on monenlaisia. Tärkeää on pyrkiä valitsemaan vähiten haitalliset, käyttää niitä vain tarpeellinen määrä ja käyttää oikeita aineita oikeissa paikoissa. Ympäristömerkit auttavat valitsemaan vähemmän haitallisen vaihtoehdon.

Otsonikato

Otsonikerrokselle haitallisia yhdisteitä päätyy edelleen ihmistoiminnan seurauksena ilmakehään, vaikka niiden käytön lopettamisesta on sovittu jo 1980-luvun lopulla. Otsonikerrosta tuhoavien yhdisteiden kieltäminen kansainvälisenä yhteistyönä on hieno esimerkki sopimusten voimasta, mutta myös muistutus siitä, että sopimuksista on pidettävä tarkkaan kiinni myös silloin kun välitön vaara on ohitettu. Otsonikerrosta tuhoavat yhdisteet säilyvät ilmakehässä hyvin pitkään, kymmeniä vuosia. Otsonikerros toipuu, jos päästöt saadaan jatkossakin pidettyä kurissa. Otsonikerroksen on arvioitu palautuvan ennalleen 2060-luvulla.

Ratkaisuina kiertotalous ja kohtuutus

Kiertotaloudessa edistetään luonnonvarojen järkevää ja ekotehokasta käyttöä. Kiertotalous toimii myös tehokkaana keinona ilmastonmuutoksen torjunnassa. Vähentämällä neitseellisten raaka-aineiden käyttöä vähennämme myös materiaalien tuotannosta aiheutuvia päästöjä. Laajimman määritelmän mukaan kiertotalous on talouden uusi perusta, jolla tuotanto ja kulutus mahtuvat maapallon kantokyvyn rajoihin. Kiertotaloudessa luonnonvarat ja niistä tehdyt tuotteet pysyvät mahdollisimman pitkään käytössä ja niitä käytetään mahdollisimman tehokkaasti ilman hävikkiä. Samalla haittavaikutukset ympäristölle vähenevät.

Kiertotaloudessa kuluttaminen ei perustu enää omistamiseen vaan jakamiseen. Jakamistalouden ydinajatuksena on vakaakäytöllä olevien tavaroiden, tilojen ja palvelujen tehokkaampi hyödyntäminen siirtymällä omistajuudesta käyttöoikeuksiin, vuokraamiseen, lainaamiseen ja yhteiskäyttöön. Näin tehostetaan resurssien käyttöä ja vähennetään uusien tuotteiden tarvetta.

Käytännössä sen sijaan, että myytäisiin ja ostettaisiin loputtomasti uusia tuotteita, käyttöön otetaan vanhat hyvät keinot: yhteiskäyttö, korjaaminen, uudelleenkäyttö, kierrätys, vuokraaminen ja palvelut. Kiertotalous vauhdittaa uudenlaisten teollisten symbioosien muodostumista. Niissä yhden prosessin tuottama jäte siirtyy suoraan toisen prosessin syötteeksi.

Kiertotaloudesta on tullut taloudessa ja politiikassa nopeasti suosittu käsite. Euroopan komissio hyväksyi vuonna 2015 toimintasuunnitelman, joka vauhdittaa Euroopan siirtymistä kiertotalouteen. Suomi laati jo vuonna 2012 kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelman "Vähemmästä viisaammin". Vuonna 2021 julkistettiin Suomen strateginen kiertotalouden edistämishjelma vuoteen 2035.

Kohtuutus puolestaan on ajatusmalli, jonka peruslähtökohtana on, että maapallon kantokyky luo reunaehdot, joihin talouden on sopeuduttava. Tavoitteena on talousjärjestelmä, joka tuottaa oikeudenmukaista hyvinvointia ympäristön asettamissa rajoissa. Siinä hyvinvointi pystytään turvaamaan talouskasvusta ja globaalista kilpailukykyä riippumatta.

Kohtuutalouden edistämisessä keskeistä on kokonaisvaltainen ajattelu ja uudenlaisten talouden toimintamallien rakentaminen. Ekotehokkuuden kasvattaminen ei riitä ainoaksi ratkaisuksi, jos samalla tuotantomäärät kasvavat jatkuvasti. Kohtuullisempaa taloutta edistävien toimintamallien ja poliittisten päätösten lisäksi kohtuuden saavuttaminen vaatii myös arvojen ja asenteiden muutosta. Ilmastonmuutos, luontokato ja luonnonvarojen ylikulutus pakottavat meidät tarkastelemaan kulutustottumuksiamme ja elämäntapaamme uusin silmin. Omilla valinnoillamme pystymme osaltamme vaikuttamaan siihen, että myös tulevilla sukupolvilla on mahdollisuus nauttia turvallisesta ja elinvoimaisesta ympäristöstä.

Vinkkejä arkeen ja oman toiminnan suunnitteluun

Moni alla olevista vinkeistä auttaa moneen asiaan. Vinkit on merkitty näillä symboleilla sen mukaan, mihin niistä erityisesti on apua:

Keinoja hidastaa ilmastonmuutosta

Keinoja hillitää luontokatoa

Keinoja vaikuttaa kemikalisoitumiseen

Keinoja vaikuttaa luonnonvarojen liikkakäyttöön

Olisiko näistä vinkeistä apua, kun kehitätte työyhteisön toimintatapoja?

Hanki kestävää ja harkiten. Vaikka hankitun tuotteen käyttö ei sinällään aiheuttaisi päästöjä, sen valmistamiseen on saattanut kulua paljon raaka-aineita ja energiaa. Jo tavaraa hankittaessa kannattaa selvittää sen huoltamis- ja korjaamismahdollisuudet. Turhat käyttökelpoiset tavarat ohjataan uudelleenkäyttöön.

Yhteiskäyttö ja jakaminen. Toimiston yhteinen monitoimikone korvaa omat tulostimet ja tuottaa parempaa jälkeä. Turvatulos tus auttaa pitämään tulosteet omissa käsissä ja vähentää vahinkotulosteita. Mitä muita työvälineitä teidän työpaikallanne voitaisiin ottaa yhteiseen käyttöön? Mitä tavaroita voitaisiin korvata palveluilla?

Vältä jätettä ja lajittele. Vähennä sekajätettä lajittelemalla ja kaikkea jätettä välttämällä turhaa kulutusta. Oikein lajiteltu jäte on hyvää raaka-ainetta uusille tuotteille, väärä lajittelu pilaa muidenkin tekemän työn. Ole erityisen tarkkana vaarallisen jätteen oikeassa lajittelussa.

Suosi kaudenmukaista kasvisruokaa, vältä ruokajätettä. Eläinperäisellä ruoalla on kasviksia huomattavasti suurempi ekologinen jalanjälki. Tarjotaanko teidän työpaikallanne jo kauramaitoa kahvituksissa? Olit sitten kasvis- tai sekasyöjä, syö lautanen tyhjäksi ja pidä pää kylmänä buffet-pöydässä.

Pidä huolta metsistä. Kasvat metsät hillitsevät ilmastonmuutosta. Pohjoiset havu- ja lehtimetsät sitovat itseensä niin paljon hiilidioksidia, että ilman tätä hiilinielua ilmakehän hiilidioksidimäärä kasvaisi neljänneksen nykyistä nopeammin.

Älä lämmitä turhaan – lämmitä uusiutuvalla energialla. Huoneiston lämpötilan laskeminen yhdellä asteella vähentää lämmitykseen kuluvaa energiamäärää viidellä prosentilla. Sopiva huonelämpötila on 20–22 astetta. Ilmastoystävällisintä on käyttää lämmitykseen muuta kuin fossiilisilla polttoaineilla tuotettua energiaa, kuten uusiutuvilla energialähteillä tuotettua ekosähköä, pellettiä tai maalämpöä.

Säästä sähköä ja hanki vihreää sähköä. Älä pidä lamppeja ja sähkölaitteita turhaan päällä, sammuta myös turhat valmiustilat tai wifi kun et niitä tarvitse. Suosi uusia laitteita ja kodinkoneita hankittaessa energiaa säästäviä malleja. Ilmaston kannalta on suositeltavaa hankkia sähköä, joka on tuotettu uusiutuvilla energialähteillä, kuten tuulella, auringolla tai vesivoimalla.

Mieti, miten liikut. Jätä auto kotiin, jos töihin pääsee hyvin julkisilla kulkuneuvoilla, pyörällä tai kävellen. Vältä lentämistä. Suosi mahdollisuuksien mukaan etätöitä. Voisiko työpaikan auto olla sähkö- tai kaasukäyttöinen?

Valitse ympäristömerkittyjä tuotteita, luomua ja reilun kaupan tuotteita. Opetele tunnistamaan viralliset merkit, jotka ovat valvottuja ja luotettavia. Niitä suosimalla vaikutat maailmaan ostos kerrallaan. Miten nämä merkit on huomioitu teillä työpaikan hankintaohjeissa?

Käytä kemikaaleja harkitusti. Työpaikalla on tärkeää, että oikea annostelu ja käyttökohteet ovat kaikkien tiedossa. Vältä luonnolle haitallisia mikrobimyrkkyjä (kuten triklosaania) silloin kun mahdollista. Kemikaalien oikea käyttö on myös osa työturvallisuutta.

Ota luonto mukaan toimintaan. Ulkona voi pitää kävelykokouksia ja työhyvinvointi lisääntyy virkistyspäivänä metsässä tai ötökkä-hotellia tehdessä. Luontosuhdetta voi vaalia myös kaupunkiympäristössä ja luonnosta nauttiminen tekee hyvää terveydelle. Maaperän mikrobeille altistuminen tukee tutkitusti lasten immuunijärjestelmän kehitystä.

Viheralueet monimuotoisuutta tukemaan. Suosi puutarhassa ja viheralueiden suunnittelussa monimuotoista lopputulosta ja vältä haitallisia vieraslajeja. Nurmikko kestää kulutusta, mutta vaatii paljon kastelua, leikkausta ja lannoitusta. Jos nurmikko ei ole välttämätön, voisiko kokeilla vaikka kukkakeittoa tai -niittyä? Vältä turvetta puutarhanhoidossa, käytä sen sijaan kompostituotteita.

Ollaan aktiivisia! Ympäristökriisin torjunnassa tarvitaan meitä kaikkia. Onko teidän työyhteisönne jo tehnyt kestävän kehityksen sitoumuksen ([Sitoumus2050](#)) tai laatinut energiansäästö- tai liikkumissuunnitelman? Ekotukihenkilönä olet mukana kehittämässä työpaikojen ympäristövastuullisia toimintamalleja, jotka sitä kautta tulevat tutuiksi yhä useammalle ihmiselle. Kiitos kun olet mukana!

ekotuki